

KORAK PO KORAK

IZVEŠTAJ O STANJU
LJUDSKIH PRAVA LGBT
OSOBA U SRBIJI 2010

REALIZACIJA IZVEŠTAJA
Gej strejt alijansa, Beograd 17. maj 2011.

NASLOVNA ILUSTRACIJA

Karikatura: Predrag Korakšić Corax - objavljena 11. oktobra 2010. godine
u dnevnom listu Danas

FOTOGRAFIJE PARADE PONOSA

© Slobodna Evropa

S A D R Ž A J

I	UVODNI OKVIR	09
II	SAŽETAK	11
III	PRAVO NA ŽIVOT	13
IV	NEPOVREDIVOST FIZIČKOG I PSIHIČKOG INTEGRITETA	15
V	PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I PRAVO NA JEDNAKU ZAŠTITU I NA PRAVNO SREDSTVO	27
VI	NEPOVREDIVOST STANA	35
VII	ZAŠTITA PODATAKA O LIČNOSTI	37
VIII	SLOBODA OKUPLJANJA	39
IX	PRAVO NA RAD	51
X	PRAVO NA OBRAZOVANJE	53
XI	ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	57
XII	DOSTUPNOST USLUGA I DOBARA	60
XIII	ODNOS POLITIČKIH PARTIJA I DRŽAVNIH INSTITUCIJA PREMA LGBT POPULACIJI	61

H V A L A !

Članicama i članovima Gej strejt alijanse

Žrtvama nasilja i diskriminacije

koje su skupile hrabrost da javno govore i prijavljuju svoje slučajeve

Britanskoj ambasadi u Beogradu na finansijskoj podršci u izradi i promociji ovog izveštaja,
kao i na velikoj podršci LGBT populaciji Srbije u borbi za poboljšanje ljudskih prava

Policajkama i policajcima koji su zaštitili učesnike Parade ponosa

Partnerima iz nevladinog sektora:

Alternativni kulturni centar Niš, Anti Trafiking centar, Beogradski centar za ljudska prava, Beogradski fond za političku izuzetnost, Centar E8, Centar modernih veština, Centar za evroatlantske studije, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Centar za novu politiku, Centar za omladinski rad, Centar za osnaživanje mladih osoba koje žive sa

HIV/AIDS „AS”, Centar za rodne alternative – AlteR, Centar za slobodne izbore i demokratiju - CeSID, Centar Živeti uspravno, Civil Rights Defenders, Dokukino, Evropa nema alternativu, Evropski pokret u Srbiji, Fond Dr Zoran Đindić, Fond za humanitarno pravo, Fractal, Građanske inicijative, Heartefact Fond, Helsinski odbor za ljudska prava, Inicijativa 33, Inicijativa mladih za ljudska prava, Inicijativa za inkluziju VelikiMali,

Institut za održive zajednice - ISC, JAZAS, Komitet pravnika za ljudska prava - YUCOM, KRIOS - Kolektiv za razvoj i održivost, LINET, Omladina Jazasa, Omladinska nevladina organizacija, Praxis, Regionalni centar za manjine, Savetovalište protiv nasilja u porodici, Udruženje građana za promociju različitosti „Fata”, Udruženje studenata sa hendičepom, Unija evropskih federalista, Urban-In, Žene na delu i mnoge druge...

LGBT organizacijama u Srbiji:

Centar za kvir studije, Gayten LGBT, Gej lezbejski info centar – GLIC, Labris – Organizacija za lezbejska ljudska prava, Novosadska lezbejska organizacija, Queeria centar, Siguran puls mladih – SPY i drugima

Međunarodnim partnerima:

Amnesty International, Athens Pride, CARE International, Evropska komisija, Front Line Defenders, European Parliament Intergroup on LGBT Rights, Friedrich Naumann Foundation for Freedom, Heinrich Boll Stiftung, Human Rights Watch, Gloucestershire Pride, IGLHRC, ILGA Europe, Justice in the Balkans: Equality for Sexual Minorities, Kancelarija visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija, Labrisz Lesbian Association, Lezbejska grupa Kontra, Ljubljana Pride, MiGay, Odeljenje za razvoj Ujedinjenih nacija, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju - OSCE, Pride Solidarity, Queer Parade Brno, Rainbow Rose, Savet Evrope, Transgender Europe i brojne nacionalne LGBT organizacije u Evropi

H V A L A !

Ambasadama:

Austrija, Francuska, Kanada, Kraljevina Belgija, Kraljevina Danska,
Kraljevina Holandija, Kraljevina Norveška, Kraljevina Španija, Kraljevina Švedska, Mađarska,
Savezna Republika Nemačka, Sjedinjene Američke Države, Slovenija, Švajcarska,
Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske

Državnim institucijama:

Agencija za evropske integracije i saradnju sa udruženjima Grada Beograda,
Kancelarija za evropske integracije, Ministarstvo kulture, Ministarstvo omladine i sporta,
Ministarstvo pravde, Ministarstvo rada i socijalne politike,
Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava,
Ministarstvo zdravlja, Odbor za odbranu i bezbednost Skupštine Srbije,
Poverenica za ravnopravnost, Predsednica Skupštine Republike Srbije,
Predsednik Republike Srbije Boris Tadić, Republičko javno tužilaštvo,
Skupština autonomne pokrajine Vojvodine, Tim za socijalno uključivanje i
smanjenje siromaštva pri kabinetu potpredsednika Vlade za evropske integracije,
Zaštitnik građana

Političkim partijama:

Demokratska stranka, Demokratska levica Roma, G17 plus,
Liberalno demokratska partija, Liga socijaldemokrata Vojvodine, Savez vojvođanskih Mađara,
Socijaldemokratska partija Srbije, Socijaldemokratska unija, Socijalistička partija Srbije,
Srpska napredna stranka, Srpska radikalna stranka, Srpski pokret obnove,
Zelena ekološka partija - Zeleni

Medijima:

24 sata, Associated Press, Avala, B92, Beta, Blic, Danas, Dnevnik, e-Novine, FoNet,
Happy TV, Index Radio, Infobiro, Mondo, MTV, Nezavisno društvo novinara Vojvodine,
Nezavisno udruženje novinara Srbije, NIN, Novi Radio Beograd,
Radio Slobodna Evropa, Pink, Politika, Prva TV, Radio 021, Radio Beograd, Reuters, RTS,
Studio B, Večernje Novosti, Tanjug, Udruženje novinara Srbije, Vreme, Yellow Cab

Kompanijama:

Agencija za nekretnine Triumph011, Centar Bella, EXIT festival, Ginger RCA,
Interprint, Kafe Smiley, KC Grad, Klub Apartman, Klub Pleasure, Outline Creative
Medija centar Beograd, Oriontelekom Hosting, Radio Café, Safe i mnoge druge...

I svima koji daju podršku LGBT osobama u Srbiji.

06

UVODNA REČ GSA

Održavanje Parade ponosa je svakako najznačajniji događaj u 2010. godini koji je vezan za ljudska prava lezbejki, gejeva, biseksualnih i transrodnih osoba (LGBT) osoba u Srbiji.

Ovaj događaj je dosta doprineo povećanju vidljivosti LGBT populacije ali i vidljivosti problema sa kojima se ova populacija svakodnevno suočava a koji se pre svega odnose na visok stepen homofobije i diskriminacije i veliku izloženost nasilju.

Ovi problemi se ne mogu rešiti samo održavanjem Parade već sistemskim pristupom i konkretnim merama. LGBT pitanje je vrlo kompleksno i zadire u sve segmente sistema, u rad policije, pravosuđa, kulturu, zdravstvo, obrazovanje, ekonomiju i mnoge druge.

Na državi i njenim institucijama je da u narednom periodu preduzme sve neophodne korake kako bi obezbedila, zaštitila i promovisala jednakost svih građana i građanki naše zemlje bez obzira na njihova lična svojstva.

S poštovanjem,
Gej strejt alijansa

I UVODNI OKVIR

Prevencija i smanjenje nasilja i diskrimincije nad LGBT osobama se svakako nameću kao prioritet kada govorimo o poboljšanju položaja i izjednačavanju prava LGBT populacije u Srbiji.

Država Srbija ima adekvatan pravni okvir za borbu protiv nasilja i diskriminacija nad LGBT osobama. Pored Ustava Republike Srbije i Krivičnog zakona na snazi je još nekoliko zakona koji sankcionišu diskriminaciju po osnovu seksualne orientacije; pre svega Zakon o zabrani diskriminacije, a zatim i Zakon o radu, Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o radiodifuziji i Zakon o javnom informisanju. Na žalost, legislativa u Srbiji još uvek ne prepoznae institut „zločina iz mržnje“ koji se u mnogim razvijenim zemljama tretira kao otežavajuća okolnost u sudskim procesima.

Iako postoji pravni okvir kao i veliki broj preporuka za smanjenje nasilja i diskriminacije od strane evropskih institucija, Saveta Evrope i Ujedinjenih nacija, Srbija za sada nema ni jednu strategiju ili usaglašenu tzv. sektorskiju politiku koja se odnosi na LGBT osobe i njihovu društvenu inkluziju, iako ima usvojenih oko 30 strategija iz raznih oblasti. Hroničan problem implementacije tj. nepostojanje mehanizama i volje za primenu postojećih zakona možda je i najviše uočljiv upravo na primeru odnosa prema LGBT populaciji.

Najvažniji politički proces koji se trenutno dešava u Srbiji svakako jeste proces evro-integracija i do kraja 2011. godine znaće se kako Srbija stoji u pogledu kandidature tj. da li ispunjava početne uslove da u nekoj bližoj ili daljoj perspektivi bude deo EU. Ovaj proces treba da se posmatra pre svega kao velika šansa da se relizuju sve neophodne izmene i poboljšanja sa kojima Srbija ne izlazi na kraj mnogo godina unazad iz raznih, uglavnom opštepoznatih razloga.

Dosadašnji izveštaji Evropske komisije (EK) o napretku u procesu pridruživanja Srbije Evropskoj Uniji posvećuju značajnu pažnju poštovanju ljudskih prava i najugoženijim manjinskim grupama među kojima je i LGBT populacija. Preporuke EK za smanjenje nasilja i diskriminacije su vrlo nedvosmislene i jasne, a evropski standardi u pogledu izjednačavanja prava osoba sa drugaćijom seksualnom orientacijom obuhvataju širok spektar oblasti među kojima su zapošljavanje, dostupnost usluga i dobara, pravo na slobodu okupljanja, itd.

Za razliku od prethodnih godina, političari postaju afirmativniji u svojim izjavama vezanim za ljudska prava LGBT osoba. Jasno izražena politička volja jedan je od značajnih faktora koji su nakon nekoliko pokušaja doveli do održavanja Parade ponosa. LGBT pitanje je od strane državnih institucija u više navrata tretirano kao veoma važno a svojim angažovanjem Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo unutrašnjih poslova, skupštinski Odbor za odbranu i bezbednost i Gradska uprava odigrali su takođe veliku ulogu u održavanju Parade.

Kada govorimo o ljudskim pravima LGBT osoba u Srbiji svakako više ne možemo govoriti o postojanju institucionalne diskriminacije već samo o pojedinačnim slučajevima. Međutim, ostaje pitanje kada će državne institucije otpočeti sa konkretnim koracima, pre svega u donošenju i primeni sistemskih mera za smanjenje nasilja i diskriminacije nad LGBT populacijom i promociji tolerancije.

Za razliku od određenih pomaka koji su se desili u političkoj sferi i na nivou države i njenih institucija, društvo u Srbiji je još uvek izrazito homofobično. Desničarske ekstremističke organizacije su i dalje snažne i dobro organizovane što je bilo najviše vidljivo za vreme održavanja Parade ponosa. Iako je došlo do hapšenja i procesuiranja velikog broja učesnika napada, još uvek nisu otvorena pa samim tim ni rešena mnoga pitanja u vezi sa delovanjem ekstremista

među kojima su načini njihovog finansiranja, njihova politička uporišta, kao i stepen ugoženosti opšte sigurnosti i bezbednosti građana delovanjem ovih struktura.

Prema istraživanju javnog mnjenja koje je nakon 2008. ponovljeno i 2010. godine i koje su sproveli Gej strejt alijansa i CeSID, može se reći da je u međuvremenu čak došlo do porasta homofobije, najopštije rečeno, kao i da su predrasude prema LGBT populaciji još uvek veoma jake. Jedino je kod tvrdnje da je homoseksualnost bolest došlo do malog pada broja onih koji se sa tim slažu, sa 70% na 67%. Ipak, ovaj broj je i dalje veoma visok i govori o upornom „odolevanju“ javnog mnjenja činjenici da je homoseksualnost davno skinuta sa zvaničnih lista bolesti. I po svim ostalim tvrdnjama homofobija je i dalje veoma visoka, u nekim aspektima nešto i veća nego ranije (na primer, za 6% je više onih u odnosu na 2008. godinu koji smatraju da je homoseksualnost veoma opasna po društvo - 56%). Najviše zabrinjava stav koji govori o tome da čak polovina ljudi u Srbiji tvrdi da bi odbacila svoje bližnje u slučaju da saznaju da su oni homoseksualci, kao i da 90% građana vidi drugaćiju seksualnu orientaciju kao veliku prepreku za druženje.

Zato će u narednom periodu, a posebno u izbirnoj godini, biti veoma važno da politički faktori ne podlegnu iskušenju da „podilaze“ većini imajući u vidu svoje rejtinge, kao i da se ne distanciraju od jasne i konkretnе podrške LGBT populaciji ili ignorisu pitanja tolerancije i poštovanja ljudskih prava smatrajući ih manje važnim.

Najvećem broju LGBT osoba u Srbiji nisu potrebna istraživanja da bi saznale koliko je visok nivo homofobije oko njih - one se sa njenim posledicama svakodnevno suočavaju u svojim porodicama, školama, na poslu, na ulici, među prijateljima... svuda. Trpe velike pritiske okoline i vrlo često funkcionišu tako što uzalud pokušavaju da se prilagode većinskom heteroseksualnom diskursu što se izuzetno loše odražava na kvalitet njihovih života. Često gube posao ili su šikanirane od strane kolega i nadređenih ukoliko se sazna za njihovu seksualnu orientaciju ili se u nju posumnja, bivaju izbačene iz kuće, zlostavljane od strane roditelja i familije u nameri da ih „prevaspitaju“, izložene su pretrnjama, govoru mržnje i diskriminaciji na svim nivoima i često su žrtve nasilja, kako od strane pojedinaca tako i od strane organizovanih ekstremističkih grupa. Najčešće ne prijavljuju slučajeve nasilja i diskriminacije nadležnim institucijama zbog hroničnog nepoverenja u njih, straha od dodatne viktimizacije i stigme u okruženju. Kada to i učine, obično se procesi u pravosudnom sistemu prolongiraju godinama a počinioци bivaju oslobođeni ili kažnjeni simboličnim kaznama. Na to koliko su nepoželjne ih podsećaju i graffiti puni pretnji, uvreda i mržnje pored kojih svakodnevno prolaze u Beogradu i drugim gradovima u Srbiji.

Svakako bi bilo potrebno mnogo više prostora od ovog da bi se prikazala tačna i potpuna slika stanja, međutim, ono što za ovaj Izveštaj treba da bude suštinsko pitanje jeste da li se nešto menja i da li su i koliko te promene pozitivne i brze.

II SAŽETAK

2009. godina je svakako bila veoma značajna za LGBT pokret i samu LGBT populaciju. Usvojen je Zakon o zabrani diskriminacije, u javnosti je otvorena široka debata o pravima LGBT osoba u Srbiji, a Parada ponosa planirana za 20. septembar 2009. godine, iako nije održana, otvorila je dodatna pitanja koja se tiču odnosa države prema manjinskim grupama, snage državnih struktura da se na adekvatan način suoče sa nasiljem, ali i pitanja o uzrocima nasilja koje se tada prelilo na čitavo društvo i načinima za njegovo sprečavanje. Takođe, pitanje neodržavanja Parade aktuelizovano je u institucijama Evropske Unije i pobudilo je veliko interesovanje međunarodne javnosti.

Sva ova pitanja su ostala otvorena i u 2010. godini, u kojoj je napokon došlo i do određenih, vidljivih pomaka pre svega u odnosu političkih elita prema ljudskim pravima LGBT osoba i pristupu državnih institucija ovom pitanju.

Većina parlamentarnih političkih stranaka u Srbiji se po prvi put javno i afirmativno odredila prema poštovanju ljudskih prava LGBT populacije kroz dijalog sa LGBT aktivistima u kome je dostignut politički konsenzus o osudi nasilja i diskriminacije nad LGBT osobama.

Državne institucije su u mnogo većem broju nego što je to ranije bio slučaj podržale ljudska prava LGBT osoba, kao i LGBT organizacije kroz aktivnosti koje su one sprovodile a pre svega u procesu organizacije Parade ponosa. O pitanjima važnim za LGBT populaciju u Srbiji LGBT aktivisti su razgovarali i saradivali sa Predsednicom Skupštine Republike Srbije, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (MLJMP), Ministarstvom unutrašnjih poslova (MUP), Ministarstvom pravde, Republičkim javnim tužilaštvom, Odborom za odbranu i bezbednost Skupštine Srbije, Gradonačelnikom Beograda, Skupštinom autonomne pokrajine Vojvodine, Agencijom za evropske integracije i saradnju sa udruženjima Grada Beograda, Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom omladine i sporta, Ministarstvom rada i socijalne politike, Ministarstvom kulture, Zaštitnikom građana, Kancelarijom za evropske integracije Vlade Srbije, Poverenicom za ravnopravnost i velikim brojem narodnih poslanika. Krajem juna 2010. godine Predsednik Republike Boris Tadić primio je delegaciju LGBT aktivista i podržao održavanje Parade ponosa.

10. oktobra 2010. godine održana je prva Parada ponosa u Beogradu na kojoj je bilo prisutno preko 1000 učesnika među kojima i značajan broj predstavnika državnih institucija, diplomatskog kora, internacionalnih organizacija, nevladinog sektora i narodnih poslanika. Država je za razliku od 2009. godine demonstrirala nedvosmislenu spremnost da zaštitи učesnike Parade a policija je tog dana odigrala ključnu ulogu u obračunu sa mnogobrojnim huliganima i ekstremistima koji su pokušali da spreče održavanje Parade i napadnu njene učesnike.

LGBT pokret je i u 2010. godini najveću podršku za sprovođenje svojih aktivnosti imao među domaćim i stranim nevladnim organizacijama, kao i međunarodnim organizacijama i diplomatskim predstavništvima. Mediji su u 2010. godini nastavili da prate teme vezane za LGBT populaciju. Neki mediji su vidljivo poboljšali prethodni negativan odnos prema ovim temama ali je na žalost još uvek onih koji daju prostor govoru mržnje i senzacionalizmu.

Međutim i pored ovih evidentnih pomaka stiće se utisak da se sa konkretnim koracima u poboljšanju položaja LGBT populacije i smanjenju nasilja i diskriminacije nije još otpočelo. Iako je LGBT pitanje vrlo kompleksno i dotiče mnoge segmente društva uočljiv je nedostatak strateškog pristupa od strane državnih institucija, kao i nedostatak sistemskih rešenja.

Rad pravosudnih organa na slučajevima nasilja i diskriminacije po osnovu seksualne orientacije,

iaiko je u odnosu na 2009. godinu blago poboljšan, i dalje se može okarakterisati kao spor i nedovoljno efikasan a počiniocima se u ovim slučajevima uglavnom presuđuju blage kazne ili bivaju oslobođeni.

Iako je obrazovni sistem jedan od stubova svakog društva, obrazovne vlasti i dalje ne pokazuju spremnost da se obračunaju sa vršnjačkim nasiljem i diskriminacijom na osnovu seksualne orientacije u obrazovnim ustanovama, postoji nezanemarljiv broj udžbenika u kojima se iznose homofobični stavovi, a dosta prosvetnih radnika u komunikaciji sa učenicima i dalje reprodukuju ovakve stavove.

LGBT populacija i dalje ne može da bude zadovoljna odsustvom sistemske implementacije Zakona o zabrani diskriminacije. Prvi korak u implementaciji ovog zakona – izbor Poverenika za ravnopravnost (Poverenik) više je ostao u senci podela u nevladinom sektoru nego što je doprineo da u javnosti bude promovisana značajna uloga Poverenika i tolerancija prema manjinskim grupama. Problemi sa ospozobljavanjem za rad kancelarije Poverenika i pored prethodnog iskustva sa formiranjem kancelarije Zaštitnika građana i Poverenika za informacije od javnog značaja su se ponovili, što je još jednom dovelo u pitanje ozbiljnost države u nameri da uspostavi nezavisna regulatorna tela.

Nedostatak adekvatne implementacije Zakona o zabrani diskriminacije u oblasti zapošljavanja i radnog prava se takođe polako kristališe kao problem koji može da dovede do veoma negativnih posledica po LGBT osobe u bliskoj budućnosti što se pre svega odnosi na veliki potencijal za diskriminaciju i mobing u radnim sredinama.

Važan pomak u odnosu na prethodne godine se desio i u samom LGBT pokretu. On se pre svega odnosi na održavanje Parade ponosa kada su sve LGBT organizacije, bez obzira da li su bile neposredno uključene u organizaciju, podržale ovaj događaj u većoj ili manjoj meri.

III PRAVO NA ŽIVOT

Ubistvo Dragana Fišera (21) u Beogradu

Dragan Fišer (21) pronađen je mrtav 12. januara 2010. godine oko 11:30 časova u novobeogradskom Bulevaru Milutina Milankovića, nedaleko od hotela „Holidej in”.

Telo Fišera, prekriveno brojnim povredama i potpuno nago, je u šipražu pored pruge otkrio stanovnik obližnjeg naselja.

„Bio sam u „Super Veru” i u povratku krenuo kroz šipražje kako bih skratio put do kuće - kaže vidno potreseni Rom koji nije želeo da mu objavljujemo ime. - U daljinu sam video kako čovek leži potpuno go. Bio je okrenut licem ka zemlji. Telo je bilo potpuno modro.”

Lekari su po glavi videli brojne povrede, a na rukama su nađeni tragovi krvi.¹

„Kada sam video taj leš, to je zaista jedno monstruozno ubistvo. Telo je bilo okrenuto licem prema zemlji, lice je potpuno neprepoznatljivo, analni otvor, koji je video koordinator, je izgledao u užasnom stanju. Mislim da je jedno jezivo, jezivo ubistvo. Odeća je bila razbacana, na ruci je imao sat i imao je čarape na nogama. Drugo ostalo ništa, kaže Zoran Vasić iz Udruženja Roma ‘Oaza’.”²

Inspektorji beogradske policije uhapsili su dvadesetrogodišnjeg mladića romske nacionalnosti, glavnoosumnjičenog da je u noći između utorka i srede u novobeogradskom bulevaru Milutina Milankovića ubio Dragana Fišera (21) iz Pančeva. Njemu je određeno zdržavanje do 48 sati i ako policija uspe da prikupi dovoljno dokaza, u petak bi trebalo da bude priveden dežurnom istražnom sudiji Višeg suda u Beogradu. Policijska istraga sumnja da je Dragana Fišera na livadi kod hotela „Holidej in” kaišem i motkom sve dok nije izdahnuo tukla jedna osoba. Prema prvim pretpostavkama, zločinu je prethodio seksualni odnos napadača i žrtve. Potom je usledila svada koja se pretvorila u krvavi obračun. Zasada nije poznato da li su ubica i žrtva bili u homoseksualnoj vezi ili je zločinac prisilio Dragana Fišera na seksualni odnos. Potpuno nag i unakažen leš otkrio je Rom iz obližnjeg divljeg naselja. Obdukcija tela je utvrdila mnogobrojne povrede po telu, a smrt je nastupila od jakih udaraca u grudni koš. Time je odbačena sumnja da se mladić od velikih batina prvo onesvestio i tokom noći promrznuo.³

Na mestu ubistva romskog mladića Dragana Fišera (21) juče je oko 15 časova uhapšen jedan, za sada nepoznati muškarac, dok je pretraživao ovaj prostor. Stanovnik naselja sakupljača sekundarnih sirovina kod Železničke stanice Novi Beograd, koji je pre dva dana pronašao unakaženo telo nesrećnog sugrađanina kaže da je osumnjičeni sa sobom nosio torbu, sa nožem i većom količinom kondoma.

¹ „Smrt zbog drva”, Večernje Novosti, 13. januar 2010, http://www.novosti.rs/code/navigate.php?Id=9&status=jedna&vest=168006&title_add=Smrt%20zbog%20drva&kword_add=ubistvo%2C%20pronadjen%20les

² „Istraga o smrti romskog mladića”, B92, 14. januar 2010, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2010&mm=01&dd=14&nav_id=404122

³ „Ljubav donela zločin”, Večernje Novosti, 14. januar 2010, http://www.novosti.rs/code/navigate.php?Id=9&status=jedna&vest=168127&title_add=Ljubav%20donela%20zlo%C4%8Din&kword_add=ubistvo%2C%20pronadjen%20les

„Krenuo sam prema Bloku 24 i sa Ulice Milutina Milankovića u šipražu u kojem sam zatekao Draganovo telo primetio nepoznatog čoveka. Znao sam da je istraga lica mesta odavno završena, pa sam zastao i nekoliko minuta posmatrao čoveka koji kao da je u travi tražio neki dokaz. Prišao sam mu s leđa i uspeo da ga oborim, a prethodno sam obavestio policiju. Kada sam mu se približio video sam da je sredovečan, svetlijе puti i rekao bih da nije romske nacionalnosti. Deo brade mu je bio raskrvavljen, kao da ga je neko povredio”, svedoči vidno uzbudeni stanovnik romskog naselja u blizini Železničke stanice Novi Beograd.

Inače, u toku jučerašnjeg dana, na mestu zločina, pronađen je i okrvavljeni zlatni lančić koji je pripadao nesrećnom sugrađaninu. Kako se nezvanično moglo čuti, u blizini je primećen i jedan upotrebljeni kondom, što je značajno, s obzirom na činjenicu da je nesrećni dvadesetjednogodišnjak pre nego što je zverski likvidiran bio silovan.⁴

GSA nije uspela da dođe do više detalja iz istrage ovog slučaja, pa su tako motivi ubistva ostali nedovoljno razjašnjeni.

4 „Pretraživao mesto ubistva, pa uhapšen„, Politika, 15. januar 2010,
<http://www.politika.rs/rubrike/Hronika/Pretrazivao-mesto-ubistva-pa-uhapshen.lt.html>

IV NEPOVREDIVOST FIZIČKOG I PSIHIČKOG INTEGRITETA

1. Napadi po osnovu stvarne ili prepostavljene seksualne orientacije/rodnog identiteta žrtve

1.1. Pokušaj napada na Borisa Milićevića (37) ispred ulaza zgrade u kojoj živi

Boris Milićević se vraćao u svoj stan 21. aprila 2010. godine uveče iz grada. Dok je išao ka zgradi u kojoj živi, prošao je pored tri mladića koji su stajali dvadesetak metara udaljeni od nje. Jedan od njih je prepoznao Milićevića i, pljunuvši ga, uzviknuo mu: „Pederčino!” dok su druga dvojica krenula da ga psuju i pljuju u njegovom pravcu.

Milićević je žurnim korakom nastavio ka ulazu u svoju zgradu. U tom trenutku je pored Milićevića i trojice mladića prolazila četvoročlana porodica i još jedna starija žena, što je verovatno zaustavilo mladiće u nameri da napadnu Milićevića. Pljuvanje i vređanje uz psovke su se nastavili sve dok Milićević nije ušao u zgradu.⁵

S obzirom da su se slični incidenti događali i ranije, GSA je zatražila od beogradske policije da Milićeviću obezbedi adekvatnu zaštitu, dok je protiv troje NN lica podneta krivična prijava.

1.2. Napadi na M.A. (26) iz Vršca na njegovom radnom mestu

M.A. (26) iz Vršca je u okviru svojih radnih obaveza u vršačkom preduzeću „Marketing plus” d.o.o. često sa kolegama odlazio na kraća službena putovanja do sela i gradova u okolini Vršca, gde su delili propagandne materijale. Jedan od njegovih kolega Dario Kovačević iz sela Vlajkovača pored Vršca se sve češće interesovao zašto se M.A. druži samo sa mladićima i zašto nikada nema devojku.

Krenuli smo na uobičajeni kraći službeni put van Vršca. Ja sam sedeо na zadnjem sedištu službenog automobila, a ispred mene je sedeо moј mlađi brat, koji je radio u istoj firmi gde i ja. Pored mene sa leve strane je sedeо Dario, koji je u jednom trenutku počeo uobičajeno da me proziva i ispituje zašto nemam devojku, ali mi je, sem toga, ovog puta naglo oteo mobilni telefon i počeo da čita moje poruke.

Pokušao sam da vratim svoj telefon, govorio mu da prestane tako da se ponaša, ali nije vredelo. Vrlo brzo je, citajući sadržaj poruka, shvatio da sam gej. Složio je zgroženu facu i počeo da me gadno vređa i psuje: „Fuj, pederčino jedna, gadiš mi se!” „Odvratan si, pederu, treba te staviti na kolac!” „Sve vas treba pobit!” Ja sam se trudio da mu ne odgovaram, čak sam i pokušavao da ga smirim rečima: „Dobro, jeste... Hajde pusti me sad.”

⁵ Izveštaj o incidentu, 22. april 2010. godine, interna dokumentacija GSA

Nije vredelo ništa. Počeo je da me udara snažno pesnicom u levo rame, nastavljajući sa uvredama i psvokama. Pokušavao sam da se izmaknem koliko sam mogao, govorio sam mu da ču da ga tužim sudu zbog ovoga i da prestane, ali to kao da mu je davalо još veću snagu. Zbog tih udaraca sam dobio jak epileptični napad (epilepsiju imam već više godina). On je tada, po rečima mog brata, prestao da me maltretira, da bi me zatim moj brat, Dario i vozač službenog automobila osvežavali vodom i hladili kako bih se povratio nakon što je napad bio gotov. Od Dariovih udaraca u rame mi se pojavila ogromna masnica.

Nakon toga se par puta dogodilo da me, nevezano za posao, sretne u gradu i svaki put bi počeo glasno da govori pokazujući na mene: „Pederčinooo! Ljudi, ovo je peder, pederčina najobičnija!” i tome slično.

Tačno mesec dana kasnije, tj. 14. juna 2010. godine desio se gotovo isti incident kao i prvi put. Opet smo automobilom išli na službeni put, kada je Dario u toku vožnje iz čista mira počeo na isti način kao i prvi put da me vređa i nipođaštava, proziva zbog moje homoseksualnosti. Njegovi udarci su ovog puta završavali na mojoj levoj butini, a epileptični napad sam ponovo dobio.

Konačno mi je prekipelo i čvrsto sam odlučio da idem do kraja i da ga tužim sudu.

M.A. se, nakon neuspeha prve podnete tužbe protiv Daria Kovačevića za nanošenje lakih telesnih povreda, nedavno obratio pravnoj službi GSA, koja ga besplatno zastupa pred sudom.

1.3. Napad na nemačke državljanе D.M. (18) i maloletnog P.R. na Adi Ciganliji

Kristijan Živanović (18) iz Beograda uhapšen je nakon što je 12. avgusta 2010. godine na beogradskoj Adi Ciganlji u blizini kafića „Pipls” izbo i povredio nožem, a zatim opljačkao nemačke državljanе Dominika Milera (18) i maloletnog P.R. Živanović je na policijskom saslušanju izjavio da ih je napao jer su mu „delovali kao pripadnici gej populacije”.

„Nije se opirao hapšenju, a prilikom pretresa pronašli smo nož kojim je izvršen napad, kao i ukradene telefone, novac i zlatan lančić. Na saslušanju osumnjičeni je priznao napad, ali je rekao da motiv nije bila pljačka. Na naše iznenadenje, rekao je da ga je nerviralo to što su se nemački državljeni ljubili i grlili na šetalištu”, kaže u beogradskoj policiji.⁶

Kristijan Živanović bio je zaposlen u jednom kafiću na Adi kao noćni čuvan. Pre nekoliko meseci dobio je otkaz. Na svom „Fejsbuk” profilu postavio je sliku sa pištoljem u rukama, a član je grupa protiv održavanja gej parade u Srbiji.⁷

GSA je od Ministarstva unutrašnjih poslova i drugih nadležnih organa zatražila da ispitaju i rasvetle prave motive napada i o tome obaveste javnost, kao i da ovaj slučaj pravovremeno procesuiraju i najstrožije kazne počinioца u skladu sa zakonom.⁸

⁶ „Izbo mladiće jer je mislio da su gej”, Blic, 13. avgust 2010. godine,
<http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/202414/Izbo-mladice-jer-je-mislio-da-su-gej>

⁷ Ibid.

⁸ „Hitno ispitati i rasvetliti prave motive napada na nemačke državljanе”,
saopštenje za javnost GSA, 13. avgust 2010. godine

1.4. Napad na D.P. (30) u noćnom klubu u Bečeju

U noći između petka i subote 17. i 18. septembra 2010. godine nekoliko nepoznatih osoba napalo je D.P. (30) u diskoteci Stejdž u Bečeju.

Dok sam plesao na podijumu osetio sam jak udarac u potiljak, koji me je oborio napred, a zatim je, dok sam ležao potruške, usledio i drugi jak udarac nogom u glavu, iznad desne obrve, što je izazvalo jake bolove i krvarenje.

Napadi su tada prestali, a kada sam ustao nisam video napadače, jer su ili izašli iz kluba ili se sklonili nazad u masu.

Diskoteka je tada bila prepuna, na podijumu je takođe bilo jako mnogo ljudi, vladao je polumrak, radila su neonska svetla i lajt šou, a ja u polusvesnom stanju nisam bio u stanju da potražim ili identifikujem napadače, već sam osetio da mi lipti krv iz rane na čelu, te sam samo otišao do obližnjeg šanka. Tu se nalazio moj prijatelj sa kojim sam došao u diskoteku, pozvao ga da odmah krenemo iz kluba i tek kasnije mu objasnio šta se desilo, pošto nije video munjevit napad.⁹

U danima pred napad na D.P. je u Bečeju bilo organizovano potpisivanje peticije, kojom se od lokalne vlasti zahtevalo da zabrani najavljenu lokalnu promotivnu tribinu beogradske Parade ponosa.

Među ljudima je bilo poznato da će biti jedan od učesnika najavljene promotivne tribine, kao i da sam gej, pa sam ubeđen da su to bili motivi napada na mene.

Povreda glave je sanirana u lekarskoj ambulanti Bečeji, ali mi je na čelu ipak ostao trajni ožiljak, kao fizička posledica napada. Nakon što je lekar je dao mišljenje i izveštaj, slučaj sam prijavio lokalnoj policiji, gde je sastavljen zapisnik sa mojom izjavom i opisom svih događaja.¹⁰

Pravna služba GSA je povodom napada na D.P. podnela krivičnu prijavu protiv NN lica Višem javnom tužilaštву u Novom Sadu.

1.5. Napad na Ž.S. (23) ispred gej kluba Apartman u Beogradu

U noći između 25. i 26. septembra 2010. godine oko 1 čas posle ponoći napadnut je Ž.S. (23) ispred beogradskog gej kluba Apartman.

Moja drugarica i ja smo došle smo na žurku ne bi li čule malo dobre muzike koju je na početku puštao naš drug Ž.S. i kako bi prisustvovalo najavljenoj prezentaciji časopisa. Krenuli smo svo troje sa žurke oko 1 čas posle ponoći. Izašli smo i nakratko stajali ispred ulaznih vrata u zgradu u kojoj se nalazi klub. Krenuli smo ka parkiranom automobilu koji se nalazio blizu vrha prilaznih stepenica zgradi i u tom trenutku sam videla trojicu ljudi koji su mi zaličili na huligane. Predložila sam da ne idemo tam, jer su mi njih trojica delovali zastrašujuće. Zatim smo zajedno ponovo pogledali ka automobilu i kako više nije bilo nikoga, krenuli smo na gore. Rekla sam Ž.S. da me drži za ruku, za svaki slučaj.

⁹ Izjava D.P. o incidentu u klubu Stejdž u Bečeju, Interna dokumentacija GSA, 08. decembar 2010. godine

¹⁰ Ibid.

Popeli smo se i njih trojica su nas okružili i par metara išli za nama. Onda su upitali kakva se to žurka održava dole u klubu, a mi smo odgovorili da je u pitanju promocija neke knjige, kako bi ih odvratili da nas dalje prate. Onda je mladić, srednje visok, sa svetlo smeđom kracom kosom dreknuo: „Kakva knjiga, mamu ti jebem pedersku!”, zatrčao se ka nama i iz trka jako šutnuo Ž.S. u glavu, nakon čega je ovaj pao. Počela sam da vučem nasilnika i da ga molim da ostavi mog druga, na šta je on rekao: „Ma šta me moliš, bre?!” i nastavio sa šutiranjem u predelu glave, u lice, slomivši naočari Ž.S., nakon čega mu je krenula i krv iz nosa.

Drugarica se trkom vratila u klub da interno obezbeđenje koje tamo radi zamoli za pomoć. Ja sam nastavila da vučem nasilnika koji se u nekom trenutku okrenuo ka meni i nagnuo kao da hoće i mene da udari. Tada sam primetila da ima povređenu ruku jer je imao neki zavoj. Drugom dečku nisam videla lice ali imao je maskirne pantalone, kratku kosu i neku šuškavu jaknu. On je takođe učestvovao u ovom napadu. Treći dečko je više stajao po strani i vukao mene govoreći mi da pokupim naočari koje su odletele negde na toj kaldrmi.

Moj napadnuti drug Ž.S. je krenuo da viče, nakon čega su dotrčali neki krupniji momci koji su pili pivo u blizini u nameri da nam pomognu. Želeli su da se fizički obračunaju na napadačima na Ž.S., ali smo ih zamolili da to ne čine. Nasilnici su se u međuvremenu povukli i sakrili u parku.¹¹

Napadnuti je doživeo veliki psihički stres, kao i nas dve koje smo bile sa njim. Drhtao je i bio na granici plaća. Naočari su mu bile polomljene na pola, a na nosu se octavalo crvenilo od jakih udaraca. Primetila sam i da mu se plavi oko levog oka. Zaključivši da nije pretrpeo velike fizičke traume (prelome, unutrašnja krvarenja ili potres mozga), odmah smo odvezle Ž.S. kući kolima naše drugarice.

Nakon toga smo zvali neke od ljudi koji su još uvek bili na žurci ne bismo li ih upozorili na potencijalnu opasnost od napadača. Kasnije je tamo policija izvršila uviđaj, a mi smo naknadno dali izjave sa opisima napada i napadača.¹²

Pravna služba GSA je povodom napada na Ž.S. podnела krivičnu prijavu protiv NN lica.

1.6. Napad na aktiviste „Žena u crnom” u noći pred održavanje Parade ponosa

Dva nepoznata mladića su u noći pred održavanje Parade ponosa 10. oktobra 2010. godine oko 01:30 časova upala u prostorije „Žena u crnom” u Beogradu i brutalno čekićem napala prisutne aktiviste i aktivistkinje. Tom prilikom je povređena jedna žena.

„Da se nije radilo o slučajnom incidentu dokazuje i to da su mladići u prostorije ušli glasno tražeći „pedere” među prisutnima, žečeći da se fizički obračunaju”, navodi se u saopštenju („Žena u crnom”, prim. aut.).

„Žene u crnom” ocenile su da su motivi napada politički stavovi i homofobija i zatražile od nadležnih državnih organa da što pre pronadu počinioce i kazne ih.

„Politički motivisan napad na aktivistkinje i aktiviste „Žena u crnom” desio zato što jasno i

11 Izjava K.P. o incidentu u blizini kluba Apartman, Interna dokumentacija GSA, 26. septembar 2010. godine

12 Izjava S.L. o incidentu u blizini kluba Apartman, Interna dokumentacija GSA, 26. septembar 2010. godine

nedvosmisleno podržavamo prava LGBT populacije kao i organizaciju Parade ponosa, kao što politički angažman „Žena u crnom” ujedno podrazumeva i jasnu osudu zločina počinjenih u naše ime”, navodi se u saopštenju „Žena u crnom”.

U Hitnoj pomoći agenciji Beta rečeno je da je u napadu povređena jedna žena, koja je sa posekotinom kapka i povredom nosa prevezena na Urgentni centar. Policija se još nije oglasila o ovom incidentu.¹³

Prema saznanjima GSA, napadači su prisutne aktivistkinje i aktiviste jurili po prostorijama „Žena u crnom” i samo zahvaljujući priselnosti napadnutih nije bilo više povređnih u napadu. Nakon što su nasilnici nakon napada istrcali iz prostorija, prisutni aktivisti i aktivistkinje su odmah o incidentu obavestili policiju i organizatore Parade ponosa.¹⁴

1.7. Napad na M.C. (19) u Beogradu u vreme održavanja Parade ponosa

M.C. (20) iz Beograda se u nedelju 10. oktobra 2010. godine nešto posle 12 časova uputio kod svoje drugarice da bi zajedno učili za ispit. Kako su zbog održavanja Parade ponosa bile izmenjene trase gradskog prevoza, odlučio je da do nje ode pešaka. Prelazeći preko Trga Republike, primetio je na više mesta male grupe huligana, koje su nervozno hodale unaokolo, a neki su i sedeli na obližnjim klupama u blizini tržnog centra „Staklenac”.

Trebalo je da prodem Terazijama, ali sam primetio da je tamo bilo mnogo suzavca, shvatio sam da se policija obračunava sa huliganim, pa sam odlučio da idem drugim, malo zaobilaznim putem. Nakon što sam skrenuo u Makedonsku i prošao pored Sport kafea, začuo sam trčanje iza mene i ubrzo nakon toga sam zadobio udarac pesnicom u potiljak. Dvojica napadača, koji su imali kapuljače na glavama, krupnije građe, su nastavili da me udaraju po licu. Posle toga su uspeli da me obore na zemlju i nastavili da šutiraju po glavi, ali i po stomaku. Čitav napad je trajao oko jedan minut.

Nakon što su prestali da me udaraju, pobegli su. U tom trenutku su mi prišli jedan mladić i devojka, koji su prolazili tuda, pomogli mi da ustanem i odveli me do ambulantnih kola koja su bila u blizini. Tu mi je pružena prva pomoć, a zatim sam odvezen u Urgentni centar.

Urgentni centar je, kada sam došao tamo, bio prepun povređenih ljudi. Uočio sam da je u tom trenutku unutra povređenih huligana, ali i povređenih policijaca. Huligani su dobacivali i vredali ostale prisutne, a pogotovo jednog stranca, kao i ljude iz njegovog društva.

Bio sam jako uplašen zbog svega što se dogodilo, želeo sam samo da odem kući. Iz tog razloga nisam ni želeo da tražim drugu vrstu pomoći, niti da slučaj prijavljujem policiji.¹⁵

13 „Čekićem na aktiviste ‘Žene u crnom’”, Kurir, 10. oktobar 2010. godine, <http://www.kurir-info.rs/beograd/cekicem-na-aktiviste-zene-u-crnom-53957.php>

14 Izjava aktivista „Žena u crnom” o napadu u noći pred Paradu ponosa, interna dokumentacija GSA, 10. oktobar 2010. godine

15 Izjava M.C. o napadu, 27. oktobar 2010. godine, interna dokumentacija GSA

1.8. Napad na švajcarskog državljanina Kurta Blasera (24) nakon održane Parade ponosa

Državljanina Švajcarske Kurta Blasera (24) fizički je napala nekolicina mladića u restoranu na beogradskoj opštini Zvezdara na povratku sa Parade ponosa. Prema saznanjima GSA, Blaser i još nekoliko učesnika i učesnice Parade ponosa su se, nakon što ih je policija prevezla na jednu od lokacija u gradu, uputili u obližnji restoran. Nedugo pošto su zauzeli jedan od stolova, u restoran je grubo ušla i zatrčala se ka njima nekolicina mladića, od kojih je jedan iz punog trka šutnuo Blasera nogom i tako ga oborio na pod. Napadač i njegovi drugovi su, zatim, pokušali da napadnu i ostale prisutne iz Blaserovog društva, a Blasera su brutalno šutirali u glavu i telo dok je ležao na podu.¹⁶

Napadači su ubrzo zatim istraživali iz restorana, a napadnuti i drugi prisutni u restoranu su obavestili policiju i organizatore Parade ponosa o incidentu. Teško pretučeni Blaser je zbrinut u Urgentnom centru, a napad je pored vidljivih povreda po telu za posledicu ostavio i blagu amneziju.

Dva demonstranta leže jedan do drugoga u sobi broj pet. A preko puta njih - Švajcarac. Vreme je posete, izgrednicima je došla porodica. Ne dozvoljavaju da razgovaramo sa njima. Odbijaju i mogućnost da ih fotografišemo.

- Šta ti bi, Novice, da ideš među rulju? - pita majka jednog od njih. - Pogledaj se sad, u kakvom si stanju. Nije ti ovo trebalo.

Novica se pravda da nije prvi nasrnuo na miliciju, niti je ikoga želeo da povredi. Samo je, kaže, htio da pokaže svoj stav.

Odmah preko puta njega, na svakih nekoliko minuta, budi se Kurt Blaser (24). Ne priča ni sa kim, jer ne zna jezik, a pomalo se i plasi, jer je čuo ko leži pored. Rad je da ispriča šta mu se desilo, ali se, zbog potresa mozga, gotovo ničega ne seća.

- Došao sam kolima na odmor u Beograd pre nekoliko dana, a planirao sam i da idem na paradu - priča Kurt. - Poslednje čega se sećam jeste da sam učestvovao u povorci. Verovatno me je neko napao u povratku sa događaja.¹⁷

1.9. Napad na aktiviste u policijskom kombiju nakon održane Parade ponosa

Na povratku sa održane Parade ponosa u Beogradu 10. oktobra 2010. godine u ranim popodnevним časovima, veća grupa huligana je brutalno napala jedno od policijskih vozila koje je prevozilo učesnike i učesnice Parade na bezbedne lokacije širom grada.

Grupa od osam učesnika Parade ponosa napadnuta je u Bulevaru Kralja Aleksandra, kod Vukovog spomenika dok su u policijskom vozilu – marici prevoženi do bezbedne lokacije nakon završetka Parade. Vozilo je napala grupa od 20-ak huligana koji su uspeli kamenicama i štaglama

¹⁶ Iz razgovora sa svedokinjom o napadu nakon Parade ponosa, interna dokumentacija GSA, 10. oktobar 2010. godine

¹⁷ „Zbrinuti svi povređeni”, Večernje Novosti, 11. oktobar 2010. godine,
<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.69.html:303410-Zbrinuti-svi-povredjeni>

delimično da otvore vrata vozila. Sve vreme napada grupa je šutirala i kamenicama gađala vozilo. U poslednjem trenutku, vozač je uspeo da se probije kroz gužvu i da umakne napadačima. Prilikom napada oštećeno je vozilo, a brava na vratima je od udaraca potpuno deformisana. Učesnici Parade bezbedno su izvučeni iz vozila na gradilištu pored policijske stanice na Zvezdari uz upotrebu maštine za sečenje metala i asistenciju radnika sa gradilišta. Izvlačenje iz vozila aktivisti su uspeli da zabeleže moblinim telefonom.^{18 19}

1.10. Pokušaj napada na K.S. (18) iz Šapca

K.S. (18) iz Šapca su dva dana nakon održane Parade ponosa u Beogradu napala trojica mladića dok je šetao gradom.

Dan nakon Parade ponosa u ponedeljak 11. oktobra 2010. godine sam se osećao uplašeno, jer sam na televiziji i Internetu video kakvo se nasilje događalo u Beogradu prethodnog dana. Plašio sam se da izadem iz kuće. U utorak 12. oktobra 2010. godine sam hodao jednom od centralnih šabačkih ulica. Primetio sam da me trojica momaka, otprilike mojih godina, koji su se kretali sa druge strane ulice, prate već nekoliko minuta. Odjednom su počeli da bacaju kamenje na mene. Promašili su me, srećom. Okrenuo sam se i video ih kako beže.

Dve nedelje nakon tog događaja sam čuo da je drugi momak bio pretučen od strane iste grupe. Nasilnici su izbačeni iz srednje škole koju pohađaju i prepusteni policiji, a pretučeni momak se duže vreme nakon pretrpljenog nasilja nije pojavljivao u školi. Ista grupa nasilnika je govorila po gradu da želi da tuče još jednog dečka, čije ime ne znaju, ali sam po opisu moje drugarice, koja mi je sve prenela, shvatio da sam u pitanju ja. Stavio sam joj do znanja da se ne plašim, jer znam šta radim i znam da se čuvam, ali sam primetio da je ona uplašena za mene.²⁰

1.11. Napad na N.N. mladića u trolejbusu u Beogradu

L.S. iz Beograda se nakon izlaska 30. oktobra 2010. godine oko 04:30 ujutru vraćao gradskim prevozom kući, kada je primetio šestoricu mladića uzrasta od 16 do 25 godina kako maltretiraju jednog mladića zbog njegove prepostavljene homoseksualnosti.

Ušao sam u trolu na stanici kod hotela „Moskva”. Skroz na poslednjim sedištima je sedelo šest momaka, koji su pili pivo i pušili. Odmah mi je zbog tog prizora proletelo kroz glavu da bi moglo da bude nekih neprijatnosti sa njima. Na stanici na Slaviji je ušao momak starosti oko 20 godine, duge kose i u uskim farmericama, što su ova šestorica odmah primetili. Počeli su najpre da mu dobacuju, mada nisam čuo tačno šta, a onda mu je prišao najmlađi iz grupe i udario ga pesnicom u glavu a zatim šutnuo, dok ga je drugi mladić koji se nalazio iza pljunuo.

Dečko je u strahu otrčao skroz do vozača, bukvalno je uteo u njegovu kabinu, i tamo se zatvorio.

18 „Napadnuti aktivisti u policijskom vozilu”, saopštenje za javnost Centra za praktičnu politiku, 10. oktobar 2010. godine

19 Parada ponosa 2010.: „Izvlačenje iz marice nakon napada huligana”, YouTube kanal Centra za praktičnu politiku, 10. oktobra 2010., http://www.youtube.com/watch?v=_2orPZ2YMPc

20 Izjava K.S. o incidentu, 31. oktobar 2010. godine, interna dokumentacija GSA

Ovih šest momaka su nastavili i dalje da mu prete, dobacuju, često su prilazili vozačevoj kabini. Govorili su mu: „pederu”, „bolesniku” i tome slično. Meni je najjezivije bilo kada su mu rekli da će otići sa njim i do poslednje stanice ako bude bilo potrebe samo da ga uhvate. Dečko je samo čutao i nije ništa radio niti govorio. Sve je to trajalo oko 10 do 15 minuta. Na kraju se sve završilo tako što mu je vozač otvorio prednja vrata dok je trolejbus stajao na semaforu, pa je dečko istračao i pobegao.²¹

2. Pretnje po osnovu stvarne ili prepostavljene seksualne orijentacije/rodnog identiteta žrtve

2.1. Pretnje D.S. (29) zbog seksualne orijentacije u Domu mladih u Lajkovcu

D.S. (29) je u subotu, 20. februara 2010. godine kao klavijaturista sa svojim rok bendom iz Lazarevca nastupao u Domu Mladih u Lajkovcu. Nakon završenog nastupa je seo za jedan od stolova, izdvojen od ostatka društva u namjeri da se psihički relaksira od napornog nastupa. Za stolom udaljenim desetak metara je uočio grupu od četiri do pet mladića, koji su svi bili u ranim dvadesetim godinama.

Mahali su mi, imitirajući feminizirane pokrete sa očiglednom namerom da me isprovociraju. Odlučio sam da ih ignorišem do trenutka u kom je zgužvana papirna maramica doletela do mog stola. Ustao sam i otišao do njih da ih zamolim da prestanu sa provokacijama. Upitao sam zašto se tako ponašaju na šta mi je jedan od njih rekao da je samo želeo da me ponudi pivom. Rekao sam da ne pijem pivo i okrenuo se da odem kada me je drugi, viši i nešto stariji mladić upitao: „Brate, je l' voliš muškarce?” Odgovorio sam da sam gej i da njih to ne bi trebalo naročito da se tiče.

Dečko koji mi je postavio pitanje, sa vidnim gađenjem na licu mi se obratio: „Znači, peder si?!” Rekao sam mu da nije lepo da tako naziva ljude drugačije seksualne orijentacije. Pitao me je: „Je l' te karo Boki iz Velikog Brata?” Odgoviro sam mu da Boki nije moj tip, kao ni niko od ovde prisutnih, te zbog toga ne moraju da se brinu, na šta mi je on odgovorio: „Pa, ti ne znaš, pederčino, za koji si sto došao. Znaš li da bih mogao sada da te ubijem?” Upitao sam ga zašto bi ubio geja i pokušao da mu objasnim da je takvo razmišljanje pogrešno, ali mi on nije dao da dodem do reči već je uporno ponavljaо: „Gubi se odavde da te sad ne bih ugazio!” i slične izjave u kojima je pretio nasilnim ponašanjem ukoliko se ne udaljim.

Pre nego što sam krenuo natrag ka svom stolu, rekao sam mu: „Trebalo bi da porazgovaraš sa nekim da ti objasni zašto osećaš toliku potrebu za agresivnošću prema drugaćijim osobama od sebe.” Pošto nisam pokazivao da je njegovo zastrašivanje dalo efekta, iako jesam bio vrlo uplašen, on je nastavio pretnje rečima: „Stani kad ti ja govorim! Vrati se ovamo, pederčino, da te ne ugazim!” Ja sam se ipak vratio za svoj sto.

Moj stariji brat je video da se nešto dešava i, nakon što sam mu objasnio situaciju, prišao je mladićima i pitao ih zašto prave probleme, na šta su oni odgovorili kako sam ja želeo „da im jebem druga”. Moj brat i još jedan prijatelj ispratili su sve momke koji su me vredali i pretili mi iz lokala. Nije došlo do fizičkog incidenta, ali su uvrede primili i moj brat i prijatelj: „Kako možete da branite pedere? I vi ste sigurno pederi. Videćemo se mi još!”

21 Izjava L.S. o incidentu u trolejbusu, 30. oktobar 2010. godine, interna dokumentacija GSA

Pretnje i uvrede su nastavljene i u naradnih par dana i to preko Fejsbuka, naročito na privatnom profilu V.T., moje prijateljice i pevačice benda u kojem sviram. Sem toga, V.T. je vredana i lično od strane svojih sugrađana zbog prijateljstva sa mnom i podrške ljudima homoseksualne orientacije. Zastršivanje se nastavilo najavljivanjem „sačekuše“ ukoliko ponovo dodjem da nastupam u Lajkovcu i pretnjama batinama, zbog čega u Lajkovac više ne smem da idem bez pratnje drugova.²²

D.S. nije želeo da prijavi pretnje policiji.

2.2. Pretnje M.T. (25) i I.I. (29) zbog seksualne orientacije

M.T. (25) iz Beograda je 26. februara 2010. godine saopštila svom bratu da želi da se iseli iz njegovog stana u Beogradu, u kom je stanovaš od trenutka kada je došla da studira. On ju je, iznenaden njenom odlukom, pitao zašto to želi da uradi i sa kim bi živela nakon iseljenja. Kada mu je odgovorila da će stanovati „sa drugaricom koju dobro poznaje“, brat je počeo da histeriše, vreda je i govorio joj „da nije normalna, da je poludela, da je nastrana i da niko normalan ne želi u svojoj 25. godini da živi sa drugaricom“.

Rekao mi je i da je gledao slike na mom Fejsbuk profilu i da je video da se družim sa nenormalnim ljudima, pederima i lezbejkama. Insistirao je da nije normalno da se družim sa osobama koje su po deset godina starije od mene i da takva osoba ne može da mi bude nikakva drugarica. Tada sam mu rekla da mi to nije drugarica nego devojka.

Tog trenutka je on počeo da se ponaša kao da je prvi put u životu tako nešto čuo. Rekao je da će naša veza morati da se prekine ukoliko želim da budem čovek, kako u našoj familiji nema nenormalnih pa da ni ja ne mogu da budem nenormalna i, da ako ja neću sama to da rešim, on će to da reši.

Pretio je da će da me veže, odvede u selo da čuvam ovce, da me zatvori u jednu sobu, polomi ruke, noge i kičmu, da će da nađe I. i da će da je zgazi. Tražio mi je i njen broj telefona kako bi joj sve to lično rekao. Zapretio mi je da će da me polomi ako slučajno odem za Beograd.

Pre cele te rasprave, pre nego što sam ja ustala, brat je zvao našu majku i rekao joj da nisam normalna, da sam lezbejka i da hoću da se vratim u Beograd jer su me zvali „moji nenormalni ljudi, pederi i lezbejke“, da lažem da mi je ostao jedan ispit do kraja kako bi što duže ostala u Beogradu. Ne znam šta je tačno sve rekao, ali sam iz kasnijeg razgovora sa majkom saznašla da je pominjao I. kao jednu od tih nenormalnih ljudi, te da se konsultovao sa majkom kada da me pusti da idem za Beograd, rekavši da njemu nije problem da me drži i tri meseca zaključanu ako treba. Majka mu je rekla da nema prava da me drži zaključanu i da ne veruje u sve te priče koje joj je ispričao.

Žena mog brata mi je kasnije potvrdila da je on ozbiljan u svojim pretnjama. Pitala me je šta ću da uradim ako nas uhvati zajedno u stanu. „Čula si ga šta je rekao, on će nju na mestu da ubije, on najviše na svetu mrzi pedere i lezbejke.“

Brat je bukvalno ceo petak proveo na poslu tako da se nismo videli tog dana, a ja sam ceo dan strepela kada će da dođe i šta će sve da mi uradi.

Ja sam u međuvremenu uspela da se iselim iz tog stana.

22 Izjava D.S. o pretnjama nasiljem, 02. mart 2010. godine, interna dokumentacija GSA

I dalje se ne osećam sigurno. I. i ja smo isključile fiksni telefon, ja i svoj mobilni jer se plašim poziva, pretnji i uznemiravanja. I. ide samo na posao, a ja ne izlazim nigde. Plašimo se da će lako naći adresu na kojoj smo trenutno jer može da pogleda telefonski listing na Internetu, a lako će utvrditi koji je od pozivanih brojeva njen i, na osnovu tog broja, može lako naći adresu stana u kome smo trenutno.

Plašimo se jer se on inače vrlo agresivno ponaša, a kada je pijan ponaša se potpuno nekontrolisano.

Isprčao je sve mom ocu, koji me je zvao i rekao da se vratim u naš stan ili će on da dođe po mene.²³ M.T. i I.I. nisu želele da prijavljuju pretnje policiji niti da pokreću sudski postupak zbog porodičnog nasilja, jer je brat M.T. ubrzo prestao da ih maltretira.

2.3. Vredanje Dragana Lončara (38) i V.V. (32) na Sajmu organizacija civilnog društva

Dragan Lončar (38) i V.V. (32) su u petak 11. juna 2010. godine na Sajmu organizacija civilnog društva na beogradskom Trgu Nikole Pašića krenuli u obilazak štandova drugih organizacija kako bi razdelili obaveštenja o tribini koju je organizovala GSA i prikupili potpise za peticiju podrške održavanju Parade ponosa. Reakcije prisutnih na štandovima bile su krajnje pozitivne, sve do momenta dok pri kraju obilaska nisu došli do štanda Opštine Stari grad, koji se nalazio preko puta štanda GSA.

Tu su nas dočekali jedan muškarac otprilike u tridesetim godinama, koji je sedeо s dvoje dece, i jedan mladić, po mojoj proceni u dvadesetim godinama, koji je stajao ispred štanda zajedno s još jednom ženom. Dragan im se obratio sledećim rečima: „Dobar dan, mi smo iz Gej strejt alijanse...” što je istog trenutka izazvalo burnu reakciju mladića koji je stajao ispred štanda. Ne dozvolivši Dragalu da završi rečenicu, krenuo je da mu se unosi u lice govoreći: „Marš odavde! Hajde briši, odmah!” Zastali smo zbumjeni vrlo neprijatnom situacijom. Mladić je, videvši da se nismo udaljili kako je zahtevao, na isti način pretećim tonom ponovio: „Čuješ šta sam rekao, briši odavde odmah!”

Kada sam se malo pribrala i shvatila šta nam se dešava, obratila sam mu se primedmom da mu je ton nevaspitan, te da ukoliko nije zainteresovan za komunikaciju to može da izrazi na civilizovan način, bez diskriminacije i nipodaštavanja, na što je on krenuo ka meni rukom, kako bi me pogurao da krenem, i ponovio: „Briši, odlazi odavde!” Reagovala sam rečima: „Nemoj slučajno fizički da si me dodirnu”, čime sam uspela da sprečim da se ovo verbalno nasilje pretoči u moguće fizičko.

U tom trenutku Dragan je primetio da se mi zapravo sve vreme nalazimo na štandu Opštine Stari grad, što nas je još više uzbudilo i šokiralo, s obicom na činjenicu da je takva otvorena diskriminacija moguća ispred štanda zvanične institucije, Opštine na kojoj oboje živimo, plaćamo porez i glasamo. Uvidevši to, glasno smo prokomentarisali kako ćemo čitav slučaj prijaviti Opštini, što je zatim izazvalo reakciju žene koja je stajala s njima ispred. Ona nam se predstavila kao novinarka lista Opštine Stari grad. Objasnila je da su mladići iz Vaterpolo kluba Opštine (Stari grad) i pokušala da nas ubedi kako nemamo osnova to da radimo.

Čitav događaj kulminirao je, međutim, kada se umešao čovek koji je sve vreme sedeо, pitanjem:

23 Izjava M.T, 02. mart 2010. godine, interna dokumentacija GSA

„Da li ja imam pravo da zaštitim svoju decu?” Nakon što sam ga pitala da li je osetio potrebu da svoju decu začti od našeg „dobran”, odgovorio je da štiti svoju decu od nas, homoseksualaca. Potom je ustao, približio nam se i počeo da urla, unoseći mi se u lice. Pitao je zašto želimo da prijavimo slučaj kada dečko, po njegovim merilima, ništa ružno nije uradio. Odgovorila sam da niko, a naročito ne ispred Opštine na kojoj živim, nema pravo da me tera i vredna rečima „marš” i „brisi” te da je takav način ophođenja uvredljiv i nipođaštavajući. Objasnila sam da kao savesna građanka i stanovnica Opštine Stari grad, smatram da je na takve slučajeve neophodno reagovati, kako bi se broj istih smanjivao. Reakcija čoveka je vremenom sve više kulminirala, povišavao je ton, približavao mi se sve više, pitanjima tipa: „Pa šta sad hoćeš, da ga uspavamo?!“ Zatim sam ga zamolila da spusti ton, jer me njegovo ponašanje uznenirava, što je dovelo do kontrareakcije, odnosno još glasnijeg dranja i bezobraznijeg ponašanja.

Dragan me je u tom trenutku povukao da se udaljimo, što smo i učinili, vidno uz nemireni onime što nam se upravo dogodilo. Krenuli smo do prodavnice da kupimo vodu i usput sreli trojicu policajaca, kojima smo prijavili slučaj. Dali smo im svoje lične karte na uvid, a oni su otišli do spornog štanda na kojem se odigrao čitav incident. Po povratku, policaci su došli do nas da nas obaveste kako su ih legitimisali i uputili nas na mogućost podnošenja prijave u stanici policije Stari Grad u Majke Jevrosime.²⁴

Pravna služba GSA je od policije Stari Grad tražila podatke o osobama koje su verbalno napale Dragana Lončara i V.V. kako bi pravna služba GSA podnela krivičnu prijavu nadležnom sudu.

2.4. Psihička tortura nad M.D. (25) iz Jagodine zbog seksualne orijentacije

Gej strejt alijansi se krajem avgusta 2010. godine javila M.D. iz Jagodine sa molbom za pomoć. M.D. je tokom leta 2010. godine saopštila svom venčanom mužu da želi razvod braka. On je tada, iskoristivši činjenicu da zna da je ona lezbejka, rešio da joj se osveti.

Kako bi sprečio razvod, muž me je autovao bez mog odobrenja, tj. rekao je čitavoj užoj i široj porodici da sam lezbejka. Trpim psihičku torturu, stalno mi preti i vredna me. Zabranio mi je da idem bilo gde bez njegovog znanja i odobrenja. Više nemam pristup Internetu niti telefonu, čak ni svom mobilnom. Ponekada iskoristim njegovo duže odsustvo preko dana, pa izađem na kratko van kuće da telefoniram. Srećom me ne maltretira fizički. Pretpostavljam da je svestan da bi tako sigurno na sudu izgubio pravo starateljstva nad našim detetom.

Ne uspevam da nađem posao, niko me ne zove na razgovore, a stalno se prijavljujem na razne konkurse. Ovo je malo mesto, mali kraj u kom živim i svi sve znaju. Trenutno nemam gde da se preselim, da pobegnem i prinudena sam da u ovakvim okolnostima živim sa detetom u njegovoj kući. Cela familija me je odbacila, samo zato što sam lezbejka. Okolina smatra da sam zaslužila da budem robinja i da muž ima pravo da mi radi što poželi.²⁵

GSA je pružila pravnu pomoć M.D. u vezi zahteva za privremeni smeštaj u sigurnoj kući za žene žrtve nasilja.

24 Izjava V.V. o incidentu, 13. jun 2010. godine, interna dokumentacija GSA

25 Izjava M.D. o nasilju u porodici, 26. avgust 2010. godine, interna dokumentacija GSA

2.5. Pretnje smrću A.S. (25) i dvojici njegovih prijatelja u tržnom centru „Ušće” u Beogradu

A.S. (25) i dvojica njegovih prijatelja su 12. oktobra 2010. godine otišli u tržni centar „Ušće” u kupovinu, kao i da u bioskopu odgledaju neki film. Nakon što su na drugom spratu ušli u butik „Bershka” razgledajući izloženu odeću, prišao im je krupniji čovek, star oko 30 do 35 godina.

Glasno i naočigled svih nas je zapitao: „Momci, izvinite, da li ste vi pederi?”. „Molim?”, jedini sam progovorio u neverici. „Da li ste vi pederi? Delujete mi tako”, ponovio je. „Pa, i ti meni deluješ tako”, rekao sam, aludirajući na njegov upadljiv način oblačenja, „pa te ne pitam. To ne možeš da pitaš ljude!“ „Zašto?!”, zapitao je. „Hajde idi, skloni se, ne želim sa tobom da se raspravljam”, završio sam.

Čovek se okrenuo da krene pa je najednom glasno uzviknuo: „Smrt pederima!” i tako nekoliko puta vrlo glasno napuštajući radnju i odlazeći niz hodnik tržnog centra. Par ljudi okolo se smejalо. Prišao sam jednoj radnici koja je bila nezadovoljna njegovim ponašanjem i nešto govorila sebi u bradu. Pitao sam da li imaju obezbeđenje u butiku. Odgovorila mi je da svaka radnja pojedinačno nema sopstveno obezbeđenje, ali da tržni centar ima.

Sa dvojicom svojih prijatelja sišao sam na prvi sprat i pronašao obezbeđenje. Ispričao sam im šta se sve desilo i opisao napadača. Preko toki-vokija je javio ostalima šta se dogodilo i rekao im da obrate pažnju na moguće nove incidente. Jedan od momaka iz obezbeđenja mi je rekao da će tražiti da nasilnik napusti objekat i da ništa sem toga ne mogu da urade. Pitao sam da li postoje sigurnosne kamere u radnji, na šta mi je negativno odgovorio i dodao da postoje samo u hodnicima tržnog centra. Na kraju nam se izvinio zbog incidenta koji smo doživeli. Nisam mislio da slučaj treba da prijavljujem policiji.²⁶

²⁶ Izjava A.S. o incidentu, 13. oktobar 2010. godine, interna dokumentacija GSA

V PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I PRAVO NA JEDNAKU ZAŠTITU I NA PRAVNO SREDSTVO

GSA je 2009. godine uspostavila Službu za pravnu podršku LGBT osobama u slučajevima nasilja i diskriminacije po osnovu seksualne orientacije i rodnog identiteta. Pravna služba dokumentuje slučajeve, pruža pravne savete, a ukoliko žrtve na to pristanu, i pokreće procese pred pravosudnim organima Srbije i zastupa žrtve u njima.

Služba za pravnu podršku organizovano i sistematski pokreće postupke pred sudovima, tužilaštima i organima uprave (policijom) radi zaštite LGBT osoba.

Iako su iskustva stečena tokom ovog procesa potpuno nova, brojnost pokrenutih predmeta tokom 2009. i 2010. godine omogućio je da se dobije slika o odnosu sudskeh i tužilačkih organa prema predmetima u kojima je jedna od stranaka LGBT osoba ili organizacija koja se bori za prava LGBT osoba.

U manjem broju slučajeva obzirom da je žrtva iz manje zaštićene društvene grupe (žena, lezbejka) žrtve se teže odlučuju da pokrenu bilo kakav postupak, jer se boje šikaniranja i osvete od strane zaposlenih u državnim organima, okoline, rodbine i prijatelja.

Ipak, u najvećem broju slučajeva, osobe koje se obrate za pomoć GSA žele da procesuiraju počinioce.

Ono što prvo upada u oči je činjenica da, u najvećem broju slučajeva, nakon što se podnesu krivične prijave, tužilaštvo ne preduzima radnje radi otkrivanja i procesuiranja počinilaca, a nikave informacije o preduzetim radnjama ne šalje podnosiocu prijava Gej strejt alijansi.

I u slučaju kada tužilaštvo odbaci krivičnu prijavu i omogući GSA i oštećenima da pokrenu krivični istražni postupak, nailazi se na sudeve koji, najčešće ne sprovedu nijednu radnju koja im je predložena zahtevom za sporovođenje istrage.

Pozitivno je da su se 2010. godine okončala dva predmeta u kojima su oštećeni bili pripadnici LGBT populacije (slučaj pretnji Lazaru Pavloviću i slučaj pretnji preko Fejsbuka R.B.). Oba predmeta su okončana kažnjavanjem počinilaca, ali sa vrlo simboličnim kaznama.

Parnični postupci koji su pokrenuti, tužba za naknadu štete protiv Sava Centra i protiv preduzeća Press d.o.o. po Zakonu o javnom informisanju, se veoma sporo odvijaju. Protiv Press d.o.o. je okončan 22. februara 2011. godine, iako je tužba podneta još jula 2009. godine u parnici za koju je propisan hitan postupak.

Protiv Sava Centra postupak stoji više od pola godine po žalbi GSA obzirom da postupajuća sudija smatra da se ta parnica mora suditi na osnovu Zakona o javnom informisanju, iako je pokrenuta po sasvim drugom osnovu.

GSA će i dalje žrtvama kršenja ljudskih prava da pruža pravnu pomoć pred pravosudnim i upravnim organima R. Srbije, a takođe, kada su iscrpljeni svi domaći pravni lekovi, zastupaće ih pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu i, po potrebi, pred nekim od Komiteta Ujedinjenih nacija.

1. Okončani predmeti

1.1. Oštećeni Lazar Pavlović

Predmet se vodio pred Prvim osnovnim sudom u Beogradu, pod brojem 9-K-2163/10. Okriviljeni B.P. iz Rušnja je, u periodu od 17. do 21. aprila 2008. godine, slao veći broj pretećih SMS poruka na mobilni telefon oštećenog Lazara Pavlovića. Pored pretnji vezanih za napade na život i telo, poruke su sadržale i vređanja, a sve zbog seksualne orijentacije oštećenog.

Nakon podnošenja krivične tužbe juna 2008. godine, i više odloženih pretresa, 12. novembra 2010. godine okončan je postupak i okriviljenom je izrečena kazna od tri meseca zatvora uslovno na dve godine.

1.2. Krivična prijava zbog pretnji R.B. preko Fejsbuka

Maloletno lice N.A. je 24. juna 2009. godine preko elektronskom poštom na društvenoj mreži Fejsbuk pretilo oštećenom R.B. da će napasti na njegov život i telo zbog pretpostavljene seksualne orijentacije, za koju okriviljeni, imajući u vidu sadržinu pretnji, smatra da je homoseksualna.

Krivična prijava je predata 17. jula 2009. godine Okružnom javnom tužilaštvu, odeljenje za maloletnike, zbog krivičnih dela Ugrožavanje sigurnosti i Rasna i druga diskriminacija.

Nakon reorganizacije sudstva predmet se vodi pred Višim sudom 1-Km-428/10. Nakon istrage i pretresa maloletnik je za izvršeno delo 13. jula 2010. godine kažnen opomenom, ali nam pisani otpravak odluke još nije uručen.

2. Predmeti u toku

2.1. Parnica za naknadu štete protiv JP Sava Centar

GSA i njenih pet članova su podneli tužbu protiv JP Sava Centar 24. aprila 2009. godine za naknadu nematerijalne štete zbog povrede časti, ugleda, prava ličnosti i povrede ravnopravnosti usled uvreda koje su rukovodioći tog javnog preduzeća izrekli na račun LGBT osoba i zbog zabrane korišćenja objekta u javnoj upotrebi samo zato što bi korisnik bila organizacija koja se bavi zaštitom prava LGBT osoba. Rukovodstvo Sava Centra zabranilo je GSA da održi konferenciju za medije 26. februara 2009. godine na kojoj je trebalo da bude predstavljen izveštaj o stanju ljudskih prava LGBT osoba u Srbiji.

Uz tužbu je predloženo i određivanje privremene mere kojom bi se radnicima tužene zabranilo da vređaju tužioce do kraja trajanja sudskega postupka.

Tužiocu su 2. jula 2009. godine primili rešenje kojim je odbijena privremena mera, a žalbu na to rešenje su izjavili četiri dana kasnije. Žalba je odbijena.

Nakon toga, prvostepeni sud kome je tužba podneta je našao da nije mesno nadležan i da će

predmet da ustupi Četvrtom opštinskom sudu kao mesno nadležnom. Do danas nije određeno nijedno ročište, predmet je sve vreme bio kod sudije.

Kako je u toku bila "reforma," pravosuđa i kako se od 01. januara 2010. godine predmeti osnovnih sudova u Beogradu koncentrišu, bilo nam je svejedno da li je predmet u Prvom ili Četvrtom sudu, a u decembru 2009. suđenja maltene nisu se ni održavala, pa se GSA nije žalila na rešenje o nenađežnosti. Predmet je od 11. novembra 2009. godine u Četvrtom opštinskom sudu.

U međuvremenu, GSA je dobila odgovor na tužbu od strane Sava Centra, u kome oni, sem proceduralnih primedbi, navode da nisu zabranili konferenciju za štampu i da nisu „ni u kakvom odnosu sa tužiocima, već samo sa Medija Centrom koji su u skladu sa osnovnom delatnošću bili u obavezi da tužiocima obezbede prostor za održavanje konferencije".

Na njihove navode odgovorili smo podneskom 03. decembra 2009. godine.

Nakon reorganizacije sudova predmet se vodi kod Prvog osnovnog suda pod brojem 43-P-53478/10. Podneli smo urgencije u februaru i maju 2010. godine radi zakazivanja ročišta. Međutim, 01. juna 2010. godine dobili smo rešenje kojim se Prvi osnovni sud oglašava nenađežnim smatrajući da je za predmet nadležan Viši sud.

Žalbu smo predali 07. juna 2010. godine, a predmet je od 04. jula 2010. godine u Višem sudu.

Do danas nema promena.

2.2. Krivični postupak protiv rukovodilaca Sava Centra

Okrivljeni Dragan Vučićević, direktor JP Sava Centar, i Rade Hinić, pomoćnik direktora za kongresne poslove JP Sava Centar, su u periodu između 22. i 24. februara 2009. godine najpre zabranili konferenciju za medije Gej strejt alianse koja je htela da predstavi godišnji izveštaj o stanju ljudskih prava LGBT osoba u Srbiji, a potom su preko medija vredali LGBT osobe zbog njihove seksualne orientacije.

GSA je 07. aprila 2009. godine protiv okrivljenih podnela krivičnu prijavu Četvrtom opštinskom javnom tužilaštvu koju je tužilaštvo, nakon uzimanja izjava od okrivljenih, oštećenog i svedoka u policiji, odbacio, jer nisu našli osnova za pokretanje krivičnog postupka, o čemu je GSA obaveštена 08. juna 2009. godine.

Nakon odbacivanja krivične prijave, 16. juna 2009. godine predat je Zahtev za sprovođenje krivične istrage protiv navedenih rukovodilaca JP Sava Centar.

Do danas, prema našim saznanjima, nije izvedena nijedna istražna radnja, iako smo 11. juna 2010. godine podneli urgenciju za preduzimanje radnji u krivičnoj istrazi.

Novi broj predmeta pred Prvim osnovnim sudom je 3-Ki-6378/10.

2.3. Krivična prijava Trećem OJT zbog sadržaja na Fejsbuku protiv NN lica

GSA je 26. juna 2009. godine podnela krivičnu prijavu Trećem opštinskom javnom tužilaštvu

protiv više NN lica koja se predstavljaju kao: Jovan Bilbija iz Beograda, Božidar Karalić iz Sremske Mitrovice i Andrija Petrović, koji su na Fejsbuku kreirali i administrirali grupu pod nazivom „Stop pederima!!! Gej parada nikad u Srbiji!!!“ na kojoj su dozvoljavali i podsticali pozivanje na najteže krivična dela protiv LGBT osoba, uz uvrede, ponižavanje i diskriminisanje LGBT osoba.

U pisarnici smo 22. septembra 2009. godine primili obaveštenje da je predmet zaveden pod Ktr-592/09, da je dat u rad zameniku tužioca Slobodanu Nešoviću.

GSA je krajem septembra predala Opštinskom javnom tužilaštvu podnesak sa prilogom-snimkom Facebook stranice na kojoj okriviljeni Bilbija ismeva rad tužilaštva i policije.

Tužilaštvo je odbacilo krivičnu prijavu i obaveštenje o odbacivanju prijave smo primili dana 05. maja 2010. godine.

Preuzeli smo gonjenje i podneli Prvom osnovnom суду zahtev za sproveođenje istrage 13. maja 2010. godine. Predmet je u sud zaveden pod brojem 8-Ki-15110/10.

Od dana podnošenja zahteva nije nam od strane suda zakazano prisustvo i izvođenje nijednog od predloženih dokaza i nismo obavešteni da je sud sproveo i jednu krivično-istražnu radnju.

2.4. Utvrđivanje identiteta lica koje je pretilo Borisu Milićeviću

NN lice, ili više njih, je u periodu od 06. februara do 08. decembra 2008. godine više puta putem elektronske pošte, pretilo i vredalo tadašnjeg predsedika GSA Borisa Milićevića zbog njegove seksualne orientacije.

Da bi mogao da se pokrene krivični postupak potrebno je da se zna identitet počinioca krivičnog dela.

Stoga je Četvrtom opštinskom суду dana 07. maja 2009. godine predat Predlog za preduzimanje određenih istražnih radnji kojim bi se naložilo Internet provajderu preduzeću INT CS d.o.o. Beograd da se otkrije identitet lica koje je pretilo i vredalo ili da se njegov identitet otkrije na bilo koji drugi način.

Nakon pet meseci, 06. oktobra 2009. godine, smo dobili rešenje kojim se odbacuje predlog oštećenog za preduzimanje određenih istražnih radnji zbog navodno propuštenog roka.

Žalbu smo izjavili dana 08. oktobra 2009. godine i predmet je od 13. oktobra 2009. godine bio u Krivičnom veću Četvrtog suda po žalbi. Žalba nam je usvojena i primili smo tu odluku dana 20. novembra 2009. godine.

Nakon reforme sudstva, predmet je dobio novi broj u Prvom osnovnom суду 9-Ki-12851/10.

Istražni sudija je postupio po našem predlogu za utvrđivanje identiteta osobe/osoba koje su pretile, ali nije dobio informacije od preduzeća INT CS d.o.o. Beograd jer je navedeno preduzeće navelo da ne poseduju tražene podatke.

Molbe su mejlom poslate Fejsbuku i Gej romeu, ali odgovor nije dobijen. Sud je rešenjem od 25. avgusta 2010. godine odbacio Predlog za preduzimanje određenih istražnih radnji jer nismo dostavili podatke o identitetu okriviljenih. Na navedeno rešenje smo se žalili.

Sud je usvojio žalbu i vratio predmet na ponovno odlučivanje. Od prijema rešenja kojim nam je usvojena žalba 05. novembra 2010. godine nismo dobili od suda nikav izveštaj da li je sud diplomatskim putem od Fejsbuka pribavio identitet okrivljenih.

2.5. Krivična prijava zbog sadržaja na Fejsbuku protiv Maria Sarkezija

Četvrtom opštinskom javnom tužilaštvu je 01. juna 2009. godine podneta je krivična prijava protiv Maria Sarkezija iz Zemuna koji je kreirao i administrirao grupu na Fejsbuku pod nazivom „Razbijanje gej parade 23. avgusta“, na kojoj je dozvoljavao i podsticao pozivanja na najteža krivična dela protiv LGBT osoba, uz uvrede, ponižavanje i diskriminisanje LGBT osoba.

Četvrto OJT je predmet ustupilo Okružnom javnom tužilaštvu-Odeljenju za visokotehnološki kriminal, a odatle je predmet ustupljen redovnom Okružnom javnom tužilaštvu dana 11. juna 2009. godine.

Obaveštenje o odbacivanju krivične prijave je primljeno 11. decembra 2009. godine, a 21. decembra 2009. godine podnet je Zahtev za sprovođenje istrage protiv Maria Sarkezija.

Nakon reorganizacije sudova predmet je zaveden u Prvom osnovnom суду pod 3-Ki-7284/10.

Iako je urgencija podneta 11. juna 2010. godine do danas nije izvedena nijedna istražna radnja u ovom postupku.

2.6. Tužba protiv dnevnih novina „Press“ zbog govora mržnje

Prvom opštinskom суду je 14. jula 2009. godine podneta tužba protiv dnevnih novina „Press“ po Zakonu o javnom informisanju i Zakonu o zabrani diskriminacije.

Naime, 02. jula 2009. godine na Internet izdanju dnevног lista Press objavljen je tekst o Adorjanu Kuruczu u kome navedno lice otvoreno govori o svojoj seksualnosti i homoseksualnoj orijentaciji. Na navedeni tekst je svako zainteresovano lice moglo da, putem Interneta, pošalje komentar. Iako je govor mržnje zabranjen, ogromna većina komentara sadrži najprizemnija vređanja, pozive na ubistva, klanje i druge pretnje, što je tuženi Press dozvolio da se stavi na njegovu Internet stranu.

Traži se, između ostalog, zabrana objavlјivanja istih ili sličnih sadržaja i naknada štete.

Prvog dana po podnošenju tužbe, tuženi je sa svog Internet sajta skinuo sve komantare.

Prvo ročište je održano dana 15.06.2010. godine. Tokom postupka saslušani su tužilac Boris Mličević i drugotuženi Nebojoša Joksimović web urednik Pressa, a pročitani su svi priloženi pisani dokazi.

Prvostepeni postupak je završen 22. februara 2011. godine, presudu još uvek čekamo.

2.7. Diskriminacija M.D.

Zbog diskriminacije, vređanja i maltretiranja profesora M.D. od strane direktorke škole u kojoj je M.D. bio zaposlen, podneta je tužba za zabranu diskriminacije i naknadu štete dana 11. marta 2010. godine Osnovnom sudu u Novom Sadu.

Do danas je održano više ročišta, a naredno je zakazano za oktobar 2011. godine. Do sada su saslušani tužilac, tužena direktorka i više svedoka.

2.8. Vređanje i prinuda prema Borisu Milićeviću

Više lica je 21. aprila 2010. godine u Beogradu u blizini zgrade u kojoj živi pljuvalo, vređalo i zlostavljalo Borisa Milićevića, bivšeg predsednika GSA.

Protiv više NN lica je 23. aprila 2010. godine podneta krivična prijava. Do danas nismo primili nikakvo obaveštenje od nadležnih organa.

2.9. Slučaj Stormfront

Neodređenog dana 2010. godine NN lica su, pod pseudonimima, na sajtu "Stormfront", kreirali forum na kome su, u periodu od 04. jula 2010. godine do 01. avgusta 2010. godine, postavljali, podstrekavali, pomagali, omogućavali i dozvoljavali da se postave, uz spisak lica koja su javno dala podršku održavanju Parade ponosa, i između ostalih, tekstovi koji sadrže teška vređanja i govor mržnje prema LGBT populaciji.

GSA je podnela krivičnu prijavu avgusta 2010. godine, ali do danas od tužilaštva nismo dobili nikakvu informaciju o toku predmeta.

2.10. Nasilje u porodici zbog lezbejske orijentacije M.D.

Septembra 2010. godine Gej strejt alijansi se javila M.D. koja je trpela porodično nasilje od strane muža zbog svoje istopolne seksualne orientacije.

Služba za pravnu podršku GSA joj je pomogla u sastavljanju Molbe Centru za socijalni rad, koji ima ovlašćenja da daje upute za sigurnu kuću.

2.11. Nasilje nad D.P. u diskoteći u Bečeju

D.P. iz Bečaja se 18. septembra 2010 javio Službi za pravnu podršku GSA, jer ga je 17. septembra 2010. godine u diskoteći „Stejdž“ u Zelenoj ulici u Bečeju NN lice tuklo zbog istopolne seksualne orijentacije.

GSA je podnела krivičnu prijavu protiv NN lica Višem javnom tužilaštvu u Novom Sadu ali do danas nismo dobili nikakvu informaciju o slučaju.

2.12. Diskriminacija B.M. iz Zrenjanina

GSA se 09. oktobra 2010. godine obratio B.M. iz Zrenjanina zbog toga što je zaposlena u PU Zrenjanin, nakon što je u toku vršenja službe saznala za njegovu seksualnu orijentaciju, nazvala njegovu rodbinu i obavestila ih o seksualnoj orijantaciji B.M, bez dobijanja i traženja bilo kakvog njegovog odobrenja.

B.M. je imao porodičnih problema sa članovima svoje porodice zbog takvog postupanja službenice policije.

GSA je podnela predstavku načelniku PU Zrenjanin i Sektoru unutrašnje kontrole policije, a nakon sprovedene procedure postupak je zaključen uz nalaz da nema odgovornosti na strani njihove službenice.

2.13. Pretučeni disk-džokej Ž.S.

Ž.S. je dana 25. na 26. septembar 2010. godine, nakon što je otisao iz kluba Apratman u Beogradu, gde je prethodno puštao muziku, pretuklo više NN lica.

GSA je sastavila i početkom oktobra 2010. predala krivičnu prijavu nadležnom tužilaštvu.

3. Ostali predmeti

3.1. Suđenje Miši Vaciću, lideru pokreta SNP Naši 1389

Prvo opštinsko tužilaštvo je dana 30. oktobra 2009. godine podnelo Optužni predlog protiv Miše Vacića, jednog od lidera pokreta SNP Naši 1389 zato što je septembra 2009. Godine širo diskriminativne ideje protiv pripadnika LGBT populacije, od novinskih redakcija tražio da mu dostavljaju fotografije učesnika Parade ponosa i drugim akcijama onemogućavao održavanje Povorkе ponosa 2009. godine. On je takođe optužen i za neovlašćeno držanje oružja.

Nakon reorganizacije sudova predmet se vodi pod brojem K-4071/10.

Okrivljeni je saslušan 25. oktobra 2010. godine.

Predstavnici GSA i Labrisa su u Optužnom predlogu predloženi za svedoke u postupku i do sada su već dva puta dolazili na ročišta koja su bila odlagana na zahtev tuženog ili njegovih advokata. Sledeće ročište je zakazano za 13. jun 2011. godine.

3.2. Suđenje optuženima za ubistvo transeksualke Minje Kočić

Predstavnici GSA već drugu godinu za redom prate suđenje optuženima za ubistvo transeksualke Minje Kočić iz Beograda.

Nakon što je transeksualna seksualna radnica Minja Kočić (39, rođena Mihalj) ubijena u svojoj kući na Vračaru u Beogradu 8. januara 2009. godine, beogradska policija je zbog sumnje da su je

ubili uhapsila 21. januara 2009. godine Ivcu Mihajlovića (30) i Novicu Radisavljevića (36), a Više (bivše Okružno) javno tužilaštvo u Beogradu je sredinom jula 2009. godine podiglo optužnicu protiv ove dvojice za krivično delo teškog ubistva.²⁷

Do početka 2010. godine je na suđenju održano jedno ročište, tj. glavni pretres na kojem su svoje iskaze dali optuženi. Od tog trenutka pa do sredine 2010. godine su ročišta na suđenju optuženima za ubistvo Minje Kočić nekoliko puta odlagana. Jednom put je ročište odloženo 12. marta 2010. godine zbog toga što predmet koji je dostavljen Apelacionom sudu na odlučivanje po žalbi jednog od advokata optuženih nije vraćen u Viši sud (bivši Okružni) do dana održavanja ročišta.²⁸ Naredni put je ročište odloženo 12. aprila 2010. godine zbog nedolaska advokatice Vere Đurović-Bojović koja po službenoj dužnosti zastupa prvooptuženog Ivcu Mihajlovića.²⁹ Sledeći put je došlo do odlaganja ročišta 11. maja 2010. godine, nakon što je predmet ponovo nakon žalbe optuženih ostao zadržan u Apelacionom sudu.

Advokat porodice ubijene Minje Kočić Aleksandar Olenik zato zaključuje da se u ovom slučaju radi o neradu, nemaru i nezainteresovanosti nadležnih u Apelacionom sudu.³⁰

Još nekoliko puta je došlo do odlaganja ročišta zbog sprečenosti sudske predsedavajuće sudske veće da dođe na suđenje.

27 Izveštaj o stanju ljudskih prava GLBT osoba u Srbiji u 2009. godini „Nema povlačenja, nema predaje”, III Pravo na život, Ubistvo transeksualke Minje Kočić, strana 17; GSA, Beograd

28 „Odloženo suđenje ubicama Minje Kočić”, saopštenje za javnost GSA, 12. mart 2010. godine

29 „Ponovo odloženo suđenje ubicama Minje Kočić”, saopštenje za javnost GSA, 12. april 2010. godine

30 „Nemar Apelacionog suda sprečava sprovođenje pravde”, zajedničko saopštenje za javnost GSA i Anti Trafiking centra, 11. maj 2010. godine

VI NEPOVREDIVOST STANA

1. Upad u stan Marka Karadžića, državnog sekretara u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava

Nepoznate osobe upale su 08. januara 2010. godine u stan državnog sekretara u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Marka Karadžića i izvršile premetačinu. Karadžić je za to vreme bio kod svojih roditelja na ručku, a kada se vratio u stan, koji se nalazi na petom spratu u zgradi bez lifta u Beogradu, zatekao je haos i nered. Liga socijaldemokrata Vojvodine (LSV), čiji je Karadžić bio član i funkcijonjer, je u saopštenju zatražila da policija i nadležni organi što pre pronađu počinioce i o tome obaveste javnost i LSV.³¹

*„Da li je to poruka kojom neko želi da pokaže da zna gde živim i da može da uđe kad hoće, ja ne znam”, rekao je Karadžić i naveo da se nada da će nadležne institucije uraditi sve kako bi se taj slučaj rešio.*³²

Nekoliko organizacija za zaštitu ljudskih prava, Anti Trafiking centar, Centar za unapređivanje pravnih studija, Civil Rights Defenders, CHRIS mreža, Gej strejt alijansa, inicijativa za inkluziju VelikiMali i Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM, izrazile su zabrinutost zbog bezbednosnog incidenta koji se dogodio Marku Karadžiću i zatražile od državnih organa da otkriju počinioce i bez odlaganja ih privedu pravdi.

*S obzirom da iz stana nije ništa ukradeno jasno je da se radi o poruci, tj. pretnji koja je na ovaj način upućena državnom sekretaru. Ovakve pretnje se mogu povezati sa njegovim istupima tokom svog manda, u kojima je jasno govorio u prilog zaštite ljudska prava i slobode svih građana i građanki Srbije. Takođe, Karadžić je u svakoj prilici pozivao na odgovornost svih onih koji šire govor mržnje i nasilje i time postao jedan od predstavnika vlasti koji se najviše zalaže za poštovanje ljudskih prava u svakoj prilici.*³³

*Najnovijim incidentom i obijanjem privatnog stana Marka Karadžića smatramo da je njegova bezbednost dovedena u pitanje. Istovremeno, ukoliko država nije sposobna da garantuje kažnjavanje onih koji prete državnom sekretaru neće biti moguće ni potpuno garantovanje bezbednosti i sigurnosti svih građana i građanki Srbije.*³⁴

Međunarodna organizacija za zaštitu branilaca ljudskih prava Front Line se takođe oglasila povodom ovog incidenta i u svom saopštenju zatražila od srpskih vlasti „da hitno sproveđe temeljnu i nepristrasnu istragu o upadu u stan državnog sekretara Ministarstva za ljudska i manjinska prava Marka Karadžića kako bi se odgovorni za ovo izveli pred lice pravde u skladu sa međunarodnim standardima.”

31 „Premetačina u stanu Marka Karadžića,, Mondo, 08. januar 2010. godine, http://www.mondo.rs/s157557/Srbija/Premetacina_u_stanu_Marka_Karadzica.html

32 Ibid.

33 „Osuda upada u stan državnog sekretara Marka Karadžića”, saopštenje za javnost grupe nevladinih organizacija, 09. januar 2010. godine, http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=1761:saopstenje-osuda-upada-u-stan-drzavnog-sekretara-marka-karadzica&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

34 Ibid.

Front Line veruje da je upad u stan Marka Karadžića mogao da bude pokušaj njegovog zastrašivanja i sprečavanja obavljanja njegovog rada u Vladi na zaštitu ljudskih prava. Front Line zahteva od vlasti Srbije da garantuje braniteljima ljudskih prava u Srbiji da u svim okolnostima mogu da rade bez straha od odmazde, slobodno i bez ikakvih ograničenja uključujući i sudsko uznemiravanje.³⁵

2. Pokušaj upada u stan Lazara Pavlovića, predsednika Gej strejt alijanse i člana Organizacionog odbora Parade ponosa 2010

Nepoznata muška osoba je 21. septembra 2010. godine u 12 časova lupala na ulazna vrata stana Lazara Pavlovića, predsednika GSA i člana Organizacionog odbora Parade ponosa 2010. Pavlović je tada bio odsutan iz stana, ali je njegov partner bio u stanu i nije otvarao vrata.

Kada je, reagujući na buku, komšinica izašla na hodnik da proveri o čemu se radi, ta osoba je pitala: „Da li ovde živi Lazar Pavlović?“ Kada mu je ona potvrđno odgovorila on ju je pitao: „Zašto je skinuo prezime sa vrata, da ne možemo da ga nađemo?“, dodajući kako Pavlović živi „neprirodnim životom“. Osoba je ubzo zatim napustila zgradu.

Predsednik GSA je ovaj incident prijavio Ministarstvu unutrašnjih poslova koje trenutno vrši uvidaj na licu mesta.

Gej strejt alijansa i njen predsednik, kao jedan od prepoznatljivih LGBT aktivista u javnosti Srbije, su i do sada često bili izloženi raznim rizicima, incidentima i pretnjama o kojima su uvek pravovremeno obaveštavali policiju. Međutim, ovaj incident se desio ispred vrata stana u kojem predsednik GSA živi, a čiju tačnu adresu zna veoma mali broj ljudi, pa je iz tih razloga ovaj incident izuzetno uznemirujući za Gej strejt alijansu.³⁶

GSA o ovom incidentu nije obaveštavala medije i šиру javnost, pre svega zato što nije želela da prejudicira namere za izazivanje incidenta i zato što su u incidentu izbegnute ozbiljnije posledice. O incidentu su bile obaveštene sve relevantne domaće i međunarodne institucije, vladine i nevladine organizacije, kao i parlamentarne političke partije u Srbiji.

Nakon izvršenog detaljnog uviđaja, policija je postavila 24-časovno policijsko obezbeđivanje i bezbednosno nadgledanje zgrade u kojoj Pavlović živi.

³⁵ "Break-in at the home of State Secretary for human rights, Mr Marko Karadzic", saopštenje za javnost Front Line, 16. januar 2010.

³⁶ Obaveštenje Gej strejt alijanse o incidentu, interni dopis domaćim i međunarodnim institucujama, organizacijama i političkim partijama, 21. septembar 2010.

VII ZAŠTITA PODATAKA O LIČNOSTI

Neovlašćeno otkrivanje seksualne orijentacije B.M. (38) članovima njegove porodice

B.M. (38) iz Zrenjanina je 8. oktobra 2010. godine otiošao na sastanak sa načelnikom Policijske uprave (PU) Zrenjanin Bojanom Markovićem u vezi bezbednosne situacije oko mogućeg odlaska većeg broja ljudi iz Zrenjanina na beogradsku Paradu ponosa. Sledećeg dana B.M. je dobio poziv od svoje bratanice koja mu je saopštila da više ne sme da ga posećuje zbog njegove seksualne orijentacije.

U subotu 9. oktobra 2010. godine moja bratanica M. mi je rekla da je Sandra Veličković, koja radi kao sekretarica u kancelariji načelnika PU Zrenjanin, nazvala moju snaju M. i da joj je rekla: „Evo, sad je Boris izašao iz kancelarije načelnika. Nisam znala da je tvoj never peder. Razgovarali su o Paradi ponosa. Nisam znala da je tvoj never umešan u sve to.”

Nakon tog razgovora, moja snaja je zabranila svojoj čerci, a mojoj bratanici da dolazi kod nas „jer je čiča peder”. Mojim roditeljima, sa kojima živim, je to jako teško palo jer im je M. jedina unuka.³⁷

GSA je podnela predstavku načelniku PU Zrenjanin i Sektoru unutrašnje kontrole policije zbog diskriminatornog postupanja zaposlene službenice Sandre Veličković i kršenja odredbi Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

³⁷ Izjava B.M. o postupanju službenice PU Zrenjanin, 23. oktobar 2010. godine, interna dokumentacija GSA

VIII SLOBODA OKUPLJANJA

PARADA PONOSA

Nejedinstvo LGBT pokreta je u 2009. godini često korišćeno kao izgovor kojim se objašnjavalо, a od strane mnogih i opravdavalо neodržavanja Povorkе ponosa iako pravi uzroci tada zasigurno nisu bili u vezi sa (ne)jedinstvom pokreta već sa nepostojanjem stvarne političke volje i spremnosti institucija da se Povorka održи.

GSA i Kvirija centar su u maju 2010. uputile poziv svim relevantnim LGBT organizacijama da zajedno odluče o održavanju Parade ponosa. Konsultacije u LGBT pokretu u vezi ove odluke trajale su skoro dva meseca a nakon toga Gej strejt alijansa, Kvirija centar i Grupa za podršku gej muškarcima iz Novog Sada formirale su organizacioni odbor i ušle u proces organizacije Parade ponosa.

Kampanja podrške Paradi ponosa zvanično je započela 10. juna 2010. na Sajmu organizacija civilnog društva u Beogradu potpisivanjem peticije od strane građana. Već prvog dana prikupljeno je više stotina potpisa među kojima i potpis Vensana Dežera, šefa Delegacije Evropske Unije u Srbiji i mnogobrojnih ličnosti iz kulturnog i javnog života.

Odnos državnih i gradskih institucija prema Paradi ponosa

Ukoliko LGBT zajednica izrazi želju da organizuje Povorku ponosa, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, ali i druga nadležna ministarstva, staće iza toga, izjavio je 1. juna 2010. ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čiplić. Čiplić je u izjavi Tanjugu ocenio da je „došlo do velikog pomaka i pomeranja u odnosu na uslove i atmosferu koji su vladali prošle godine”, jer se, kako je naveo, protiv onih koji su izražavali protivljenje organizovanju Povorke vode sudski postupci.

Na tribini posvećenoj položaju gejeva, lezbejki, biseksualnih i transrodnih (LGBT) osoba u Srbiji, održanoj 9. jula u okviru 11. muzičkog festivala „Egzit” u Novom Sadu, ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić kazao je da je nedopustiva bilo koja vrsta diskriminacije prema tim ljudima. „Kao političar koji se zalaže za evropske vrednosti i demokratiju podržavam ‘Paradu ponosa’, a kao ministar unutrašnjih poslova dužan sam da obezbedim sigurnost njenih učesnika”

Krajem jula održan je sastanak između organizatora Parade i članova skupštinskog Odbora za odbranu i bezbednost koji su podržali održavanje Parade ponosa u Beogradu i najavili da će država učiniti sve da osigura bezbednost skupa.

„Ovde je na ispitu država Srbija i mi ne smemo da dozvolimo da neke manjinske i ekstremne grupe, a to sigurno nije odnos većine srpskog društva prema pitanjima koje vi otvarate, ovaj put odnesu pobjedu. Ali i vama i nama je jasno da nad tim grupama ne drži kontrolu ni policija, ni služba državne bezbednosti ni poslanici”, rekao je tom prilikom predsedavajući Odbora Dušan Bajatović.³⁸

Član Odbora, poslanik DS Konstantin Samofalov, kazao je da je siguran da će Srbija pokazati da je demokratsko i civilizovano društvo³⁹.

38 http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2523:aktivnosti-podrska-odbora-za-bezbednost-paradi-ponosa&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

39 Ibid

Poslanik Socijaldemokratske partije (SDP) Meho Omerović izjavio je da je država „na ispitu” i da se mora poslati poruka građanima da će biti sprečeni ekstremisti i nasilnici u narušavanju bezbednosti skupa „jer ne smeju oni biti jači od države”⁴⁰.

Bezbednost učesnika Parade ponosa kao najvažniji aspekt ovog događaja bila je tema kojoj je povećeno najviše vremena i pažnje, kako od strane organizatora, tako i od strane državnih i gradskih institucija koje su učestvovali u ovom procesu.

Pregovori između organizatora i policije počeli su oko tri meseca pre održavanja Parade i na njima se razgovaralo o svim segmentima bezbednosne strategije kao što su lokacija, maršruta, datum, procena broja učesnika, zaduženja redarske službe, sigurnost učesnika pri dolasku i odlasku i sl. Organizatori su policiji predložili tri moguće lokacije u centru grada za održavanje Parade ponosa, a nakon bezbednosnih procena odabran je park Manjež kao mesto okupljanja i ruta koja prolazi pored velikog broja državnih institucija i kojom će se kretati Parada ponosa.

Na predlog Organizacionog odbora Parade ponosa formirano je i koordinaciono telo koje je sastavljeno od predstavnika institucija čiji su angažman i međusobna kordinacija neophodni kako bi se Parada uspešno održala. Pored organizatora Parade, članovi koordinacionog tela bili su ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čiplić, državni sekretar u Ministarstvu pravde Slobodan Homen, načelnik uprave policije general Mladen Kuribak sa svojim saradnicima, predstavnici skupštinskog Odbora za odbranu i bezbednost, predstavnici Republičkog javnog tužilaštva, kancelarija Zaštitnika građana i predstavnici Gradske uprave delegirani od strane

40 Ibid

gradonačelnika Beograda. Saradnja sa policijom i koordinacionim telom je bila korektna i za razliku od 2009. godine pritiska na organizatore i zahteva za izmenama planiranih aktivnosti, odlaganjem ili neodržavanjem Parade nije bilo.

10.10.2010.

U parku Manjež u Beogradu okupilo se preko 1000 učesnika Parade među kojima su bili Ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čipić, šef Delegacije EU u Srbiji Vensan Dežer, šef Misije OEBS u Srbiji Dimitrios Kipreos, šef Kancelarije Saveta Evrope u Beogradu Konstantin Jerokostopulos, ambasadorka SAD Meri Vorlik, ambasador Holandije Loren Stokvis, poslanica Evropskog Parlamenta Marije Kornelisen, lider LDP Čedomir Jovanović, članovi skupštinskog Odbora za bezbednost Marko Đurišić, Konstantin Samofalov i Edip Šerifov, poslanici i predstavnici DS, G17+, LDP i SDU, Nataša Kandić, Miljenko Dereta, brojni aktivisti nevladinog sektora i učesnici kulturnog i javnog života.

Organizatori Parade sa bine u Manježu uputili su državnim organima sledeće zahteve:

1. izradu i implementaciju nacionalnog programa za borbu protiv homofobije, nasilja i diskriminacije nad LGBT osobama
2. efikasniji rad policije, tužilaštva i sudstva na slučajevima nasilja i diskriminacije po osnovu seksualne orientacije, kao i na slučajevima pretnji aktivistima i aktivistkinjama za LGBT prava; hitno procesuiranje svih prijavljenih slučajeva i pronalaženje i kažnjavanje počinilaca u skladu sa zakonima Republike Srbije

3. uvođenje instituta zločina iz mržnje u Krivični zakonik Republike Srbije i praćenje i analizu sudskih slučajeva po osnovu motiva dela
4. implementaciju Zakona o zabrani diskriminacije na svim nivoima i promociju prava na seksualnu orijentaciju kao jednog od osnovnih ljudskih prava
5. izradu i implementaciju programa sa ciljem senzibilisanja zaposlenih u državnim institucijama za pitanje seksualne orijentacije i LGBT ljudskih prava, pre svega za zaposlene u institucijama sudstva, tužilaštva i policije

U prisustvu jakih policijskih snaga učesnici Parade su bezbedno prošetali planiranom mašrutom od parka Manjež do Studentskog kulturnog centra (SKC) gde je održana kraća žurka nakon koje su učesnici, kako je ranije planirano, policijskim maricama prevoženi do bezbednijih gradskih lokacija ili policijskih stanica. Većina učesnika Parade ponosa nije imala punu svest o tome šta se tačno događalo van prostora predviđenog za održavanje ovog događaja, kao i sa koliko agresivnosti su dobro organizovani ekstremisti pokušavali dopru do učesnika Parade ponosa.

VIŠE od stotinu povređenih policajaca, najmanje 200 privedenih demonstranata (16 maloletnika), demolirani izlozi i sedišta političkih partija, dva zapaljena policijska automobila, prevrnuti kontejneri, polomljeni saobraćajni znaci, suzavac koji je, nošen vетром, stigao do gotovo svih delova grada - to je bilans višečasovnog sukoba policije sa demonstrантима koji su protestovali u nedelju zbog održavanja „Parade ponosa”.

Oko 16.30, kada se situacija na beogradskim ulicama koliko-toliko smirila, a demonstranti u manjim grupama počeli da se razilaze, ministar zdravlja Tomica Milosavljević saopštio je da je povređeno ukupno 150 osoba. Od tog broja 131 su pripadnici MUP-a. Dvojica policajaca su bila teže povređena, ali van životne opasnosti.

Ovaj broj, ipak, menjao se iz minuta u minut, jer su u Urgentni centar do kasnih večernjih časova pristizali novi povređeni - čim bi ostavili jednog kolegu, policijska vozila pod rotacijom vraćala su se na „bojište”, a akcija evidentiranja i hapšenja izgrednika trajala je čitavo popodne.

Neredi su počeli oko 10.00, kada su poletele prve kamenice iz mase od oko 250 huligana okupljenih na Terazijama, ali i još jedne veće grupe blizu Slavije.

Letele su cigle, flaše, delovi saobraćajnih znakova, a vandali su razbijali čak i kamene kontejnere kako bi od njih napravili „projektile”. Demonstranti su se tada razbili na dve grupe.

U isto vreme, iz pravca Autokomande, oko 200 demonstranata nasrnulo je na žandarmeriju kod hrama Svetog Save. Specijalci su uspeli da ih u Karađorđevom parku okruže. Dva helikoptera neprestano su nadletala širi centar grada.

Kada je bilo jasno da rulja neće preseći povorku, okomila se na državne institucije i sedišta partija. Huligani su upali u Dom Narodne skupštine, izazvali požar u sedištu Demokratske stranke u Krunskoj i demolirali centralu SPS na Studentskom trgu.

Najdramatičnije bilo je u Krunskoj ulici, gde je glavni štab demokrata. Gust dim iz dvorišta vile pokuljao je u 12.20, a iz mase naoružane kamenicama i bakljama, svedoče očevici, čuo se čak i pucanj iz vatrenog oružja. Vatra je buknula u garaži, a u trenutku napada u zgradi je bilo nekoliko zaposlenih. Među njima i jedna trudnica! Policija je brzo razbila nasilnike, a požar je ugašen.

Gotovo istovremeno, policija je upotrebila suzavac na Terazijama. Ni to nije sprečilo huligane, koji su iz Ulice kraljice Natalije žandarmima prišli sa leđa i naterali ih da se povuku ka Ulici kralja Milana.

Popriše se tada preselilo u Kolarčevu, Knez Mihailovu i Vasinu ulicu. Kamenicama je zasuta zgrada SPS na Studentskom trgu, a masa je bila toliko brojna da su i policajci, u jednom trenutku, morali da se sklone u centralu socijalista. Polomljeni su prozori na prvom spratu, demolirana vrata.

Oko 200 rušitelja - uglavnom maloletnih - odatle se spustilo do Ambasade Francuske i bacilo kamenice na nju. Vandali su ispred austrijske ambasade prevrnuli i zapalili policijski automobil. Tada je žandarmerija krenula niz ulicu, a huligani su u panici preskakali tramvajske šine i bežali na Kalemegdan. Većina njih je upala u zasedu i uhapšena je. Ipak, njih stotinak je uspelo da se spusti u Karađorđevu ulicu, odakle su ponovo napali policiju.

Poslednji veliki sukob dogodio se oko 15.00 na Terazijama, kada je masa počela da se razilazi. Uskoro je na ulicama Beograda, posle šest sati divljanja, najzad zavladao mir, ali i počelo još jedno „vidanje rana”.

Štetu koju je Beograd pretrpeo u neredima procenjuje se na više od milion evra. Najviše su stradali kontejneri i vozila gradskog prevoza, ali polupano je i nekoliko izloga u centru grada. Tako je iz prodavnice na Terazijama jedan izgrednik hteo da ukrade dečji bicikl⁴¹.

⁴¹ Večernje novosti: Repriza nasilja u Beogradu <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.69.html>:303181-Sukobi-policije-i-demonstranata-zbog-Parade-ponosa

Reakcije

Predsednik Srbije **Boris Tadić** najoštire je osudio rušilačko nasilje i vandalizam na ulicama Beograda, kao i napad na pripadnike policije. - Izgrednici i organizatori nasilja biće uhapšeni i privedeni pravdi - rekao je Tadić. - Pravo na slobodno izražavanje je zagarantovano Ustavom, a napad na pripadnike policije predstavlja napad na državu Srbiju. Tadić je poručio da je država spremna da se obračuna sa vandalima i huliganima koji ugrožavaju bezbednost građana. - Srbija će obezbediti ostvarivanje ljudskih prava za sve građane, bez obzira na njihovu različitost i nikakvi pokušaji da im se sloboda uskrati nasiljem neće proći - poručio je Tadić.⁴²

Gradonačelnik Beograda **Dragan Đilas** je novinarima ispred Palate Albanija na Terazijama istakao da je najbitnije što nije bilo ljudskih žrtava, ali da je pričinjena materijalna šteta koja je po prvim procenama oko milion evra.

Đilas je rekao da je ovo tužan dan za Beograd koji je demoliran i uništen i ocenio da je policija reagovala u meri u kojoj je mogla zato što su grupe koje su razbijale grad bile veoma dobro organizovane. On je istovremeno ocenio da Parada ponosa neće doneti ništa dobro onima koji su je organizovali.

Đilas je na zvižduke koji su mu upućeni tokom obraćanja novinarima rekao da nije nikakav problem što se pojedini građani tako odnose prema gradonačelniku, već je veći problem što uništavaju Beograd.

⁴² Ibid

On je ukazao da postoje oni koji svaku priliku koriste da unište grad, da napadaju policiju, ljudе koji šetaju i naglasio da je potrebno da se istinski krene u obračun sa onima koji su učestvovali u nasilju i organizovali ga.

„Ako se opet sve to završi na prekršajnim prijavama opet ćemo imati novi povod da neko uništava ovaj grad“ rekao je Đilas.

Gradonačelnik je apelovao na sve „bez obzira kakva prava imaju, da ne organizuju manifestacije koje dovode do ovakvih stvari“, a na državne organe da najoštrije sankcionisu one koji takve manifestacije koriste da uništavaju grad.⁴³

Zamenik predsednika SNS **Aleksandar Vučić** rekao je da ta stranka osuđuje nasilje na beogradskim ulicama i smatra da počinoci treba da odgovaraju, ali i da je potrebno utvrditi uzroke za nezadovoljstvo tih mladih ljudi.

Vučić je na konferenciji za novinare ocenio da su pravi razlozi njihovog nezadovoljstava beda, nemaština, nezaposlenost, kao i to što nemaju nadu i ne vide perspektivu, i dodao je da nije siguran da će nakon jučerašnje Parade ponosa položaj LGBT populaciji biti bolji.

„Svi koji su počinili teška krivična dela treba da odgovaraju, ali smatramo da ne treba biti licemer kakvi su predstavnici vlasti danas, koji drugačijim aršinima mere svoje, a drugačijim tuđe postupke“, rekao je Vučić.

Na pitanje novinara da li i on kao političar oseća odgovornost za to, Vučić je odgovorio pozitivno, ističući da su svi političari za situaciju u zemlji odgovorni.

Vučić je istakao da su nadležni organi prevencijom trebali da utvrde kakvo je stanje i da li može doći do ugrožavanja života ljudi, pa u skladu sa tim odložiti taj skup ili obezbediti da on prođe mirno.⁴⁴

Demokratska stranka Srbije saopštila je da je uvek protiv nasilja, ali da najveću odgovornost za događaje u nedelju u Beogradu u snosi vlast i da je najmudrije bilo otkazati Paradu ponosa.

Najveću odgovornost imaju vlasti Srbije koje su napravile pravu opsadu grada. Da li slika praznog Beograda i onakve opsade treba da bude poslata u svet i da li to može sebi da dozvoli ijedna demokratska država, rekao je portparol DSS-a Petar Petković na konferenciji za novinare.

Prema njegovim rečima, svi odgovorni za rušenje javnog reda i mira treba da odgovaraju, što je u nadležnosti sudova.

Na pitanje da li je nasilje prilikom mitinga „Kosovo je Srbija“ i tadašnje nekažnjavanje vinovnika bilo podsticaj za ovo nasilje, Petković je odgovorio da DSS ne oseća nikakvu odgovornost za to, kao i da je u organizacija mitinga učestvovala i Demokratske stranke.

I **Srpska radikalna stranka** osudila je nasilje i optužila vlast da je odgovorna za incidente posle Parade ponosa.

43 Blic- Djilas: Parada neće doneti ništa dobro organizatorima 10.10.2010.

<http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/211249/Djilas-Parada-nece-doneti-nista-dobro-organizatorima>

44 RTS: Osuda nasilja na ulicama 11.10.2010.

„Tadićev režim snosi svu odgovornost što je juče došlo do krvavog nasilja na ulicama Beograda. Vlast nije smela da dozvoli održavanje manifestacije za koju se znalo da predstavlja skup visokog rizika”, navela je SRS u saopštenju.

Osuđujući svaku vrstu nasilja SRS je saopštila da je vlast dužna da u svakoj situaciji, u skladu sa zakonom, sačuva javni red i mir.⁴⁵

Komentarišući događaje za vreme Parade ponosa predsednik Liberalno demokratske partije **Čedomir Jovanović** rekao je da je zbog vandalizma i rušenja Beograda potrebno održati vanrednu sednicu Vlade Srbije, republičkog i gradskog parlamenta.

„Jučerašnji događaji su pokazali da je država ugrožena i smatramo da nam je dužnost da joj pomognemo, a prvi korak je istina, jer su napadi bili politički motivisani, vrlo dobro organizovani, imali su političke ciljeve i nikako ne mogu biti obrazlagani borbom za tradicionalne vrednosti, koje u našem društvu ugrožavaju učesnici Parade ponosa”, rekao je Jovanović na konferenciji za novinare u Domu Narodne skupštine.

Jovanović je naglasio da bi patrijarh srpski Irinej trebalo da se izjasni o tome što su huligani iz dvorišta crkava napadali policiju i ocenio da je poražavajuća istina da SPC mora javno da demantuje izjave nekih svojih velikodostojnjika, koji pružaju podršku nasilnicima.

Prema njegovim rečima, rušenje Beograda su organizovali oni koji se protive evropskim integracijama Srbije.

On je podsetio da je juče napadnuta zgrada Skupštine Srbije, Urgentni centar, RTS, a da napad na sedišta DS, SPS i LDP tumači kao napad na stranke koje vode evropsku politiku. Jovanović je rekao da LDP izražava punu zahvalnost policiji i pruža punu podršku RTS-u.⁴⁶

Socijaldemokratska unija pozdravila je jučerašnje održavanje Parade ponosa i izrazila veliku zahvalnost policiji koja je, kako se ocenjuje, nepokolebivo obavljala svoju dužnost.

„Zahvaljujemo se svim našim članovima i građanima Beograda i Srbije na iskazanoj hrabrosti da učestvuju u ovom istorijskom događaju, uprkos realnoj opasnosti koja je pretila tokom celog skupa od strane velikog broja ekstremista čiji je cilj očigledno bio da liše života što veći broj istinskih patriota koji su prisustvovali skupu”, navodi se u saopštenju.

Socijaldemokratska unija ukazuje da država treba da izvede pred lice pravde sve organizatore jučerašnjeg, kako se navodi „pokušaja pokolja u Beogradu”⁴⁷.

Evropska komisija ocenila je beogradsku Paradu ponosa kao „potvrdu slobode izražavanja” i odbacivanje svake diskriminacije.

Dan nakon održavanja Parade ponosa u Beogradu, evropski zvaničnici pozdravljaju odlučnost vlasti Srbije da zaštite taj skup.

„EU je zajednica vrednosti koja jamči za slobodu udruživanja, slobodu izražavanja i odbacivanje svake diskriminacije, uključujući onu vezanu za seksualnu sklonost”, izjavila je portparolka

45 Ibid

46 Ibid

47 Ibid

Komisije Maja Kocijančić.

„Po našem mišljenju”, dodala je portparolka visoke predstavnice za spoljnu politiku i bezbednost EU Ketrin Ešton, „srpske vlasti su podržale taj događaj i preduzele mere da se osigura bezbednost”.

Ona je time odgovorila na novinarsko pitanje da li je jednostavna činjenica da je juče u Beogradu održan defile homoseksualnih aktivista, koji je izazvao velike sukobe, predstavlja prodror u ostvarivanje ljudskih prava u Srbiji, imajući u vidu da je Evropska komisija tome pridala veliki značaj i da je šef delegacije EK u Beogradu bio među učesnicima te parade.

Maja Kocijančić je istakla da je gej parada u Beogradu „u osnovi bila izraz takvih (evropskih) vrednosti”.

Srpske vlasti su bile rešene da zaštite prava učesnika Parade ponosa da demonstriraju, a delovale su profesionalno i uzdržano kako bi se taj događaj održao, dodala je ona⁴⁸.

48 B92- EU:Parada kao potvrda slobode 11.10.2010.

Parada ponosa – bilans i zaključci

Učesnike Parade ponosa štitilo je preko 5000 pripadnika policije.

Prema medijskim izveštajima i procenama policije oko 6000 protivnika Parade tj. članova desničarskih ekstremističkih grupa i huligana je tog dana izašlo na ulice i pokušalo da napadne učesnike Parade u čemu je policija uspela da ih spreči.

Nijedan učesnik Parade nije povređen za vreme održavanja ovog događaja a po njegovom završetku zabeležena su dva napada na učesnike Parade, jedan na švajcarskog državljanina a drugi na policijsku maricu koja je prevozila učesnike.

U sukobima sa ekstremistima povređeno je 147 policajaca a uhapšeno je 249 osoba. Materijalna šteta koju su u Beogradu počinili ekstremisti procenjuje se na više od million evra.

Iako je Parada ponosa održana pod jakim policijskim obezbeđenjem što je podrazumevalo i zatvaranje velikog broja ulica oko maršrute Parade i stroga bezbednosna pravila, značaj održavanja ovog događaja jeste upravo u tome što je Parada nakon nekoliko neuspehovih pokušaja u prethodnim godinama napokon po prvi put održana i u Srbiji. Na državnim institucijama i LGBT pokretu je da svojim delovanjem doprinesu da svaka sledeća Parada bude bezbednija od prethodne i da se broj policajaca koji je potreban da bi se zaštitili učesnici vremenom smanjuje.

Parada ponosa 2010. je veoma značajna i po tome što je država takođe po prvi put pokazala spremnost da u potpunosti omogući i zaštititi pravo na slobodu okupljanja LGBT osoba i njihovih podržavaoca.

Jedan od najčešće korišćenih argumenata protivnika Parade ponosa koji se tiče seksualizacije ovog događaja i najverovatnijem izgledu i ponašanju njegovih učesnika je nakon održavanja Parade ostao bez ikakvog uporišta s obzirom da Parada nije ni blizu izgledala kao što su oni tvrdili da hoće.

Na Paradi ponosa pojavio se i mnogo veći broj LGBT osoba nego što su to bila očekivanja organizatora, a nakon Parade, iako to još uvek nije u velikoj meri vidljiva pojava, sve je veći broj onih koji se svojoj najbližoj okolini, roditeljima i prijateljima, priznaju svoju drugačiju seksualnu orientaciju.

Parada ponosa – umesto epiloga

Blog B92, 11. oktobar 2010. u 18:28 – antonacci

„Na neki način, jučerašnji dan je kulminacija preko dve decenije aktivizma u Srbiji, od „Arkadije“ Lepe Mlađenović i pokojnog Dejan Nebrigića, konačno se došlo i do onoga što je prvi konkretan korak u osvajanju jedne opipljivije slobode. Postavljen u istorijsku perspektivu, prajd pokazuje koliko se teško osvaja sloboda, pokazuje i to da, premda jeste teško, sloboda se mora osvojiti, jer vam je inače niko neće dati. Postavljen u istorijsku perspektivu, jučerašnji događaj jeste razlog za ponos i, ukoliko bude dobro iskorишćen, može biti početak jedne nove etape u borbi za LGBT prava. Put do ravnopravnosti neće biti lak, ali je ovom paradom nekako započet i to je veoma važno“.

IX PRAVO NA RAD

Zakon o zabrani diskriminacije u članu 16, stav 1 zabranjuje diskriminaciju u oblasti rada, odnosno narušavanje jednakih mogućnosti za zasnivanje radnog odnosa ili uživanje pod jednakim uslovima svih prava u oblasti rada, kao što su pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na napredovanje u službi, na stručno usavršavanje i profesionalnu rehabilitaciju, na jednaku naknadu za rad jednakve vrednosti, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada, na odmor, na obrazovanje i stupanje u sindikat, kao i na zaštitu od nezaposlenosti.

Zakon o radu u članu 18. zabranjuje neposrednu i posrednu diskriminaciju lica koja traže zaposlenje, kao i zaposlenih, s obzirom na pol, rođenje, jezik, rasu, boju kože, starost, trudnoću, zdravstveno stanje, odnosno invalidnost, nacionalnu pripadnost, veroispovest, bračni status, porodične obaveze, seksualno opredeljenje, političko ili drugo uverenje, socijalno poreklo, imovinsko stanje, članstvo u političkim organizacijama, sindikatima ili neko drugo lično svojstvo.

Nedovoljna implementacija važećih zakonskih propisa u oblasti zaštite od diskriminacije na radu ne retko prouzrokuje razne probleme mnogim ljudima koji se od većinskog stanovništva razlikuju po bilo kom ličnom svojstvu.

Prvo istraživanje odnosa prema LGBT osobama u radnom okruženju u Srbiji, kao deo drugog sveobuhvatnog istraživanja javnog mnenja na temu homoseksualnosti koje su tokom 2010. godine sprovele Gej strejt alijansa i CeSID-a, pokazalo je da se u Srbiji ne polaže velika pažnja ni na samu pojavu, a ni na regulisanje diskriminacije na radnom mestu.

Rezultati dubinskih intervjua sa vlasnicima, direktorima, menadžerima ili drugim rukovodicima velikih, srednjih i malih preduzeća u Srbiji pokazali su da je nepoznavanje „materije” i suštine o diskriminaciji vrlo veliko. Iako svi tvrde da do sada nije bilo slučajeva diskriminacije, situacije u kojima bi se pojavila diskriminacija nose rizik od toga da se ne bi znalo kako da se reaguje ili da bi reakcije bile pogrešne i više u skladu sa ličnim osećajem i ličnim odnosom prema pojavi i LGBT osobama, nego prema nekim propisanim procedurama.

Na pitanje kako bi se ponašali prema LGBT osobi na poslu, najveći broj ljudi kaže da bi se ponašali kao i prema svim drugim zaposlenima, a drugi kažu da „ne znaju kako bi se ponašali, jer nisu imali LGBT osobe u svojoj blizini”.

Niko otvoreno ne kaže da bi imao problem da zaposli LGBT osobu dok god ta osoba zadovoljava kriterijume za radnu poziciju na koju konkuriše, a svi ističu da su im „profesionalizam i odnos prema poslu” jedino bitni.

Obrazovne institucije odstupaju od ovog pravila. Dva ispitana direktora srednjih škola ističu da je njihova pozicija „specifična”, jer bi morali da vode računa o tome da li bi roditelji dece koja pohađaju školu imali nešto protiv zapošljavanja LGBT osoba u toj školi. Oboje intervjuisanih smatraju da bi se suočili sa otporima nekih roditelja, ali ne znaju kako bi reagovali u ovakvim situacijama, pa bi se „morali konsulovati sa stručnim službama, nekim u ministarstvu” i slično.

Diskriminacija M.D. (34) na radnom mestu profesora u srednjoj stručnoj školi

M.D. (34) je bio zaposlen kao profesor u jednoj srednjoj školi. Iako je zaredom četiri školske godine bio zapošljavan na određeno vreme, tj. na po godinu dana trajanja ugovora o radu, svoj posao je obavljao vrlo predano. Učenici su bili zadovljeni njegovim radom, načinom na koji prenosi znanje. Sve se promenilo nakon što je na funkciju postavljena sadašnja direktorka.

Ja sam poreklom pola Crnogorac, pola Nemac. Radio sam na određeno vreme u srednjoj školi kao profesor. Škola u kojoj sam radio školuje veći broj obrazovnih profila kako 3. tako i 4. stepena.

Od kada je na mesto direktorce postavljena V.B., počeli su problemi. Odmah mi je oduzela normu odnosno dovoljan broj časova. Kako je za radno mesto na kome sam radio, po sistematizaciji bilo predviđeno stalno radno mesto, prosvetna inspekcija je, nakon moje intervencije, naložila raspisivanje konkursa, što je direktorka i učinila. Ja sam ispunio sve uslove na konkursu ali, po odluci direktorce, niko nije primljen.

Nakon modne revije koju sam održao 2006. godine i koja je bila medijski propraćena, direktorka me je vredala u školskoj zbornici zbog toga što sam gej. Prethodno je u dnevnim novinama pročitala članak o mojoj modnoj reviji iz koga se moglo zaključiti koja je moja seksualna orientacija. Govorila mi je: "Pederer!", i slične stvari, a vredala me je i po nacionalnoj osnovi.

U kolektivu se govorilo ne samo da sam gej, već i da se bavim satanizmom. Kasnije sam od nekih kolega čuo da je u pušionici sa prisutnima razgovarala o meni i da je neko tom prilikom izgovorio: „Peder ne treba više da radi u školi.“

Nakon što mi je istekao ugovor o radu, nije mi više bio uplaćivan staž. Na moju reakciju, inspekcija je donela rešenje da mi se uplati sav zaostali radni staž.

Prilikom polaganja „specijalističkog ispita“ za moj predmet, samo sam ja morao da platim taksu, a svima drugima su plaćale škole.

Nedavno je direktorka ukinula smer na kome ja predajem najstručniji predmet. Umesto toga, osnovala je odeljenje za sasvim drugo usmerenje, iako postoje podaci o tome da se na ukinutom smeru školuje deficitarno zanimanje. Direktorka je angažovala novu profesorku iz Beograda koja je tamo već imala punu normu časova.

Čuo sam da je vršila pritisak na kolege u Nišu i u Beogradu da me ne prime ni u jednoj školi, jer je znala da bih radio i u Nišu, ako treba.

Krajem avgusta 2009. godine sam podneo tužbu kojom sam tražio poništenje rešenja kojim mi je prestao radni odnos.⁴⁹

M.D. se početkom 2010. godine obratio GSA za pravnu pomoć, nakon čega je Služba za pravnu podršku GSA protiv direktorce V.B. podnела tužbu za zabranu diskriminacije i naknadu štete.

49 Izjava M.D. o diskriminaciji na radnom mestu, 05. januar 2010. godine, interna dokumentacija GSA

X PRAVO NA OBRAZOVANJE

I pored toga što je obrazovni sistem jedan od stubova svakog društva, obrazovne vlasti u Srbiji i dalje ne pokazuju spremnost da se obračunaju sa vršnjačkim nasiljem i diskriminacijom na osnovu seksualne orientacije u obrazovnim ustanovama.

Stepen izloženosti učenika i studenata nasilju i diskriminaciji u obrazovnim sredinama zbog njihove seksualnosti je i dalje visok. Informacije o slučajevima nasilja i diskriminacije nad učenicima u školama teško dolaze do GSA, kako zbog visokog straha žrtava od dodatne stigme i novih problema, tako i zbog nepostojanja kvalitetnog mehanizma u okviru prosvetnog sistema za monitoring i prevenciju vršnjačkog nasilja i diskriminacije.

Ostaće upamćena izjava Dragutina Brčina, specijalnog savetnika ministra prosvete, koji je krajem 2009. godine u razgovoru sa predstavnikom Human Rights Watcha (HRW) Borisom Ditrighom sa velikom ubedenošću i sigurnošću tvrdio da Ministarstvo prosvete nije registrovalo ni jedan slučaj nasilja ili diskriminacije na osnovu seksualne orientacije među stotinama hiljada učenika i studenata.

U okruženju koje čine pretežno pubertetlje i gde hormoni „divljaju” logično je, nažalost, da učenice budu izložene seksualnom uznenimiravanju od strane vršnjaka. Istraživanje koje je sproveo UNICEF u okviru projekta „Škola bez nasilja” pokazalo je da je svaku desetu učenicu osnovne škole u Srbiji neko od dečaka dodirnuo na način zbog kog se osetila jako neprijatno. Devojčice u višim razredima dečaci dodiruju po grudima ili zadnjici, zbog čega one često i odmor provode u klupi kako bi to izbegle. Iako je ova pojava rasprostranjena, o njoj se u školama malo govori, pa ovakvi prestupnici uglavnom prolaze nekažnjeno, jer se i učenice stide da zatraže pomoć. Na pitanje da li ih je neko dodirivao na način koji im nije prijaо, 5,9 odsto njih je reklo da im se to desilo jednom ili dvaput, a 4,1 odsto je priznalo da im se tako nešto ponavlja. Najčešće žrtve su učenice šestog, sedmog i osmog razreda koje dečaci u prolazu dodiruju po grudima ili zadnjici. Iako se zbog toga osećaju neprijatno i nesigurno, većina njih odluči da čuti. Dragana Koruga, koordinatorka istraživanja, rekla je da veliki problem predstavlja to što se deca odmalena vaspitaju po stereotipima, roditelji kod dečaka forisiraju mačo obrazac, iz straha da ne postanu homoseksualci: „Razgovarala sam sa dečacima koji se i sami protive takvom odnosu prema drugarcima iz odeljenja, ali kažu da ako se ne ponašaju kao većina, onda nisu muškarci, a ako to rade, onda povređuju devojčice”, rekla je Koruga za „Blic”.

„Najviše volimo da mlatimo one nafurane emo klince. Oni se okupljaju oko Prve gimnazije, sede tamo, bleje. Petkom uveče odemo, zaskočimo ih, pa idemo u grad. Što ih bijemo? Zato što su budale, bre, znaš da se oni sekul, sami sebe sekul žletom po rukama. I izgledaju kao pederi.”

M. J. (17), Tehnička škola, Kragujevac⁵⁰

„Ne daj bože da neko prizna da je gej. Taj se više ne bi pojавio. Mučili bi ga do besvesti. Na kraju bi prestao da dolazi. Ko se j... u dupe dobije po p... Imamo dosta ljudi iz pokreta ‘1389’ i ‘Obraza’. Imamo dečka koji je skroz isfeminiziran. Zezamo ga ponekad u okviru odeljenja, ali ga branimo od drugih. Ja sam jednom klincu lupio šamar kada je počeo da ga zeza.”

M. P. (17), „Nikola Tesla”, Beograd⁵¹

Ono što takođe održava nivo homofobije u srednjoškolskoj sredini visokim i što, takođe, utiče

50 „Nasilje u školama: Ne pričaj sa njim, nabodi ga”, Vreme br. 998, 18. februar 2010. godine

51 Ibid.

na formiranje negativnih stavova o LGBT populaciji kod mlađih ljudi je još uvek postojanje nezanemarljivog broja udžbenika u kojima se iznose homofobični stavovi, u kojima se o gejevima i lezbejkama govori kao o ljudima sa hormonalnim poremećajima, sa poremećajima seksualnog nagona i sl, a veliki broj prosvetnih radnika u komunikaciji sa učenicima i dalje reprodukuje ovakve stavove.⁵²

Slučaj S.R. (17), učenika jedne od beogradskih srednjih škola

Retko kada sam uopšte i pomislio da na sebe dignem ruku, ali ovoga puta jesam, želeo sam da istrčim na ulicu, da me pregaze, mada verovatno ni tada niko ne bi podigao moje šugavo telo, niko ne bi obratio pažnju na leš koji leži, ustvari, neki bi, ali ne oni koji me znaju.

Život mi se svakoga dana sve više gadi, sve je to počelo još od one večeri u prvoj godini kada sam sedeći na ljuštači rekao da sam drugačiji, da sam homoseksualac. Prethodna priča je zabeležena, ili makar deo te priče, ova je nova, poput drugog dela nekog romana o dečaku kome je zbog svoje iskrenosti i želje da bude prihvaćen uskraćen normalan pogled.

Ovoga puta kriva je konverzacija, ustvari krivica događaja jeste što konverzacije nije ni bilo, jer ono čega je bilo ne zovem konverzacijom, već diskriminacijom.

„Eno ga S! Eno gejčine, hej geju hoćeš da te karamo? Idi ga primi u dupe pederčino!”

Ako prodrem kroz hodnik škole, povremeno me može iznenada pogoditi poneka grudva snega ako je zima, ili bilo šta što im je bezvredno, a pri ruci. Obično uz to ide komentar: „E, izvini pederu, namerno sam.” Saplitanje, dobacivanje... besmisleno je i nabrajati dalje. Na hodniku mi nije dozvoljeno da na miru popričam sa svojim bliskim društвom, jer me obavezno uvek neko sabotira i vreda.

Nije mi dozvoljeno da se smejem, odmore provodim iza škole, sa par drugarica. Hodnicima prolazim pogнуте glave kao da idem na smrtnu kaznu, kao da će me spaliti na lomači, a tu su i komentari, pogledi koje više ne mogu da gledam, upiranje prstima, tračevi, ispitivanja, pretpostavke – postao sam sve najgore.

Nosim kaput da mi ne bi i odeću komentarisali, nikad ga ne skidam dok sam u školi, ne želim, makar se skuvao.

Čas fizičkog vaspitanja je, možda i najgori čas za mene, tu su dečaci, umišljeni da se na tom času dokazuju ko je veće „muško”, ne znam šta im je u glavi... a tu je i peder. Nikome nikada nisam ništa dobacio, nisam želeo da ulazim u konflikt, igrao sam fer igru. U svlačionici oko mene je sve prazno, pojedini će čak i sačekati da se ja presvućem pre nego što oni uđu unutra. Nakon što počne čas, profesor proziva učenike kako bi utvrdio prisustvo, a zatim formira red u kojem učenici treba da stoje jedni pored drugih. Međutim, ja uvek ostajem sam u sredini, dok se ostali sklanjavaju od mene, praveći razmak od po nekoliko metara sa obe strane „reda”.

Ako se bilo šta vežba na času fizičkog vaspitanja, poput npr. serviranja u odbojci, meni lopta neće biti dobaćena, ili će biti dobaćena nekom drugom ili baćena na sasvim drugu stranu, nakon čega sledi dobacivanje: „Idi pa uzmi, pederu!”

52 „Ka nehomofobičnoj srednjoj školi”, Analiza dela srednjoškolskih udžbenika u vezi sa tretmanom homoseksualnosti; Gayten LGBT; Beograd, 2008.

Danas na času sam plakao, bilo mi je muka, muka od samoga sebe. Otišao sam u jedan izdvojeni ugao sale za fizičku kulturu i držao se za stomak, pognute glave, očekivao sam da će svakog trenutka izbaciti sve iz sebe, ako treba i unutrašnje organe.

Niko me nikada nije pitao kako se osećam. Nije da tražim to, ali značilo bi mi. Svi se prave da ne primećuju, na sve što ja kažem oni se smeju. Ne mislim samo na dečake ovde, ni jedna devojčica koja je možda moja „dobra drugarica“ me nije pitala da li mi je dobro i kako se ja osećam zbog svega što mi se događa.

Sutradan sam otisao kod direktora, čekao dugo ispred kancelarije i sreću školsku psihološkinju. Popričao sam sa njom, objasnio joj situaciju koja se dešavala i kako sam se osećao na času fizičkog vaspitanja. Rekla mi je da svratim sutra do njene kancelarije. Ušla je da me najavi kod direktora, a tamo je bio prisutan školski policajac, kao i direktorova zamenica.

Direktor me je pitao u čemu je problem. Iako sam zastao sa odgovorom, jer mi je bilo neprijatno zbog prisustva policajca i zamenice koji nisu od ranije bili upućeni u problem, ipak sam počeo da govorim, obraćajući se istovremeno i policajcu i direktoru. Rekao sam da ponovo imam velike probleme sa ostalim učenicima zbog toga što sam gej, da me maltretiraju i vredaju. Policajac je naglo promenio izraz lica rekavši mi da je to prozivanje normalno i da se tako svi sezazu. Nakon što sam odgovorio da to uopšte nije sezanje i da trpm svakakve neprijatnosti, da me je često strah kada sam u školi, policajac mi je zatražio da mu dam imena učenika koji me maltretiraju. Kako mi njegovo ophodjenje od kad sam ušao kod direktora nije ulivalo poverenje, nisam htio da mu ih dam, jer sam se bojao da neće ništa rešiti, već da bih ja kasnije mogao da imam samo još više problema. On je ipak nastavio da insistira da mu otkrijem imena tih učenika i dam broj telefona mog oca.

Odlučio sam da ustanem i izadem, jer nisam osetio da problem ikako može da se reši. Osećao sam se još gore, a nisam želeo da odem ni na časove, jer sam pomislio da bi direktor mogao da me traži. Dok sam stajao napolju pored škole, video sam školskog policajca koji je prolazio idući ka svom automobilu i samo me je na krakto nezainteresovano pogledao.

Razgovarao sam uveče sa svojim razrednim starešinom. Rekla mi je „da sam sam sebi napravio neprijatnosti“ i da ona ima dosta gej prijatelja koji čute o svojoj seksualnosti. Pitala me je da li sam razmišljao možda da promenim školu, na šta sam joj odgovorio da bi to bio kukavičluk i bežanje od situacije, da bi nasilnici upravo to i želevi – da ja nestanem, a i da bi se sve brzo saznalo kada bih i otisao u drugu sredinu, jer bi bilo dovoljno da samo jedan učenik iz naše škole poznae nekog drugog učenika iz te nove škole.⁵³

Koliko straha od dodatne stigme iz okruženja i maltretiranja zbog sopstvene seksualnosti postoji među LGBT srednjoškolcima, pokazuje i slučaj A.R. (22) koji se tek krajem 2010. godine ohrabrio da govorи o onome što mu se događalo za vreme pohađanja srednje škole, počev od 2004. godine.

Slučaj A.R. (22), učenika jedne od beogradskih srednjih škola

Krajem osnovne škole sam imao svoja prva ljubavna iskustva i svoju prvu vezu sa jednim dečkom. Kada sam septembra 2004. godine krenuo u srednju elektrotehničku školu „Rade Končar“ u Beogradu, prvog dana škole me je jedan dečko iz mog odeljenja prepoznao s obzirom da je

53 Izjava S.R., 23. februar 2010. godine, interna dokumentacija GSA

poznavao neke ljudе iz mog odeljenja u osnovnoј školi. Tako se saznao da sam gej u novoj, srednjoškolskoј sredini već drugog dana školske godine.

Otprilike trećeg dana škole, kada sam izašao napolje u dvorište za vreme odmora, za nepuna dva minuta oko mene se okpila masa ljudi iz mog i susednog odeljenja. Sve je počelo nekim razgovorom, ironičnim tonom su postavljali pitanja tipa „pa kako si, šta se radi?”, a između ostalih i pitanje da im kažem nešto o sebi... Ja se tu nađem u nekom čudu, šta bih mogao da odgovorim, jer odgovor na takvo pitanje obuhvata jako puno toga. Zatim su počele razne prozivke i gurkanja: „Prjava pederčino, da li ti mama zna?!” i sl. Nisam smeо da reagujem, bojaо sam se mogućeg fizičkog linčа s obzirom da ih je bilo petnaestak. Nekako sam se ipak držao i zahtevaо da me ostave na miru.

Obezbeđenja tada nije bilo u dvorištu škole niti bilo kog profesora. Trojica iz te grupe su krenula da me udaraju, čuo sam nekoga kako im govorи da prestanu. Nije mnogo trajalo, ali dovoljno da kasnije dobijem nekoliko masnica. Pored tog bola osetio sam još neki čudniji, nisam mogao da dišem, čuo sam neko zujanje. Sledeće čega sam se sećao je buđenje u Urgentnom centru. Razlog je bio akutni visoki krvni pritisak - preveliki stres mi je doneo novu boljku protiv koje sam se borio narednih nekoliko godina, redak oblik hipertenzije sa čestim, teškim napadima.

Rekaо sam majci da sam napadnut ali nisam smeо da kažem zašto, pošто moja mama tada nije znala za moju homoseksualnost. A bojaо sam se i od daljeg maltretiranja u školi i mogućeg lošeg odnosa profesora ako se sazna, znajući da živim u homofobičnoј sredini. Ipak uspeо sam relativno lako da nagovorim majku da pokuša da me prebaci u drugu školu jer sam se bojaо da se vratim u „Rade Končara”.

Prijavili smo slučaj razrednom starešini, koji je reagovao strogim razgovorom sa učenicima. S obzirom da su molbe za premeštaj u drugu školu, koje smo slali ministarstvu prosветe, odbijene, vratio sam se u „Rade Končara” nakon više od mesec i po dana.

Nedugo posle povratka u školu sam dobio nedeljno zaduženje redara. Krenuo sam između dva časa do toaleta da nakvasim sunđer, kada me je u hodniku presreo jedan dečko koji me je upozorio da neki od učenika hoće da me tuku. Zhao sam da tako nešto nije šala, pa sam to prijavio i direktoru. Nakon toga se sve uglavnom završavalо na nekim psovkama i uvredama od strane drugih učenika. Majka tog trenutka nije želeta da nastavi da se bori za moje prebacivanje u drugu školu, pa sam zdravstveno popustio, provodio sam više vremena po bolnicama nego u školi, a i kada nisam bio u bolnici, bežao sam iz škole. To je dovelo do gubitka druge godine školovanja.

Nakon što sam ponovo krenuo u ponovljenu drugu godinu, isti problemi su se ponavljali, a pošто je podrška profesora bila sve manja, majka je donela odluku da me premesti u drugu školu. Završio sam drugu godinu u elektrotehničkoј školi „Stari Grad“ ali hipertenzija mi nije dozvoljavala da dalje nastavim redovno školovanje. Vanredno sam završio školu, i do samog kraja sam se zdravstveno potpuno oporavio, što je bio popriličan šok za većinu lekara, dok su drugi tvrdili da je sva zbrka sa zdravlјem nastala kao posledica ogromnog stresa.⁵⁴

⁵⁴ Izjava A.R, 19. oktobar 2010. godine, interna dokumentacija GSA

XI ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Po Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, u delu koji se odnosi na Prava građana u postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite, navodi se da građanin ima pravo na zdravstvenu zaštitu koja odgovara njegovom zdravstvenom stanju i pravo na kvalitet zdravstvene zaštite u skladu sa savremenim dostignućima medicinske nauke i utvrđenim standardima.

Svetska zdravstvena organizacija je 17. maja 1990. godine izbrisala homoseksualnost sa zvanične klasifikacije mentalnih bolesti i poremećaja.

Psihijatrijska sekcija Srpskog lekarskog društva je 14. maja 2008. godine potvrdila „da istopolna orijentisanost koja nije odgovorna za teškoće u uspostavljanju ili održavanju veze sa polnim partnerom se u važećoj ICD-10 Klasifikaciji duševnih poremećaja i poremećaja ponašanja ne pojavljuje kao bolest. Kako je i naša zemlja članica Svetske zdravstvene organizacije podrazumeva se da delimo stavove iste, da istopolna orijentisanost nije mentalno oboljenje.”⁵⁵

I pored toga, još uvek najprisutnija predrasuda prema istopolno orijentisanim bolestima u našem društvu je da je homoseksualnost bolest (67% građana i građanki Srbije deli taj stav).⁵⁶

U dnevnom listu Alo! je 16. septembra 2010. godine, u jeku priprema za održavanje Parade ponosa, objavljen tekst pod naslovom „Doktor za gejeve”, u kome se opisuju aktivnosti tzv. Centra za lečenje homoseksualizma⁵⁷, koji vodi izvesni Dr Miroslav Petrović.

„Postoji više nivoa u lečenju homoseksualizma. Prvi je informativni. Pokušavamo da objasnimo pacijentima da se polni poriv svesno podstiče ili ne podstiče u umu i da polni odnos nije fiziološka potreba. Jak gej lobi i nezdravo okruženje uče nas da je birati partnere istog pola prirodno, a pojedinci gladni ljubavi i zburjeni pogrešnim vrednostima, ne znajući za nešto bolje, upuštaju se u takve odnose”, kaže dr Petrović.

Po njemu, „homoseksualizam je težak psihijatrijski poremećaj koji se javlja kao posledica lošeg vaspitanja, nezdravog života, kao i zbog upotrebe narkotika”.

„Da bi se očistio duh, potrebno je prvo očistiti telo. Nekvalitetna ishrana, korišćenje cigareta i alkohola uzročnici su skoro svih bolesti modernog društva, pa zato naše pacijente učimo da pripremaju zdravu hranu. Savetujemo ih da gledaju emisije i čitaju knjige u kojima nema nasilja i drugog destruktivnog sadržaja. Za izlečenje je potrebno promeniti način života i razmišljanja, ceo sistem vrednosti”, objašnjava on i napominje da je „činjenica da je gej populacija postala žrtva jednog globalnog sistema koji uništava ljudsku vrstu”.

„Najstravičnija seksualna zlostavljanja i ubistva predstavljaju neizbežan deo životnog stila u koji su uvučeni pripadnici ove populacije. Za razliku od drugih sredina, gde se ubistva odvijaju na predvidljiv način, u homoseksualnim sredinama su ubistva praćena kasapljenjem i iživljavanjem najgore vrste, što svedoči o kakvoj se bolesti radi. Učestvovanje u bizarnim seksualnim ritualima, kao i dominantno mesto u proslavljanju monstruoznih praznika kao što je Noć veštice, samo su neki od primera manipulacije ovim ljudima”, smatra naš sagovornik, čija se klinika uveliko gradi na Fruškoj gori.

55 Odgovor Psihijatrijske sekcije Srpskog lekarskog društva na dopis Labrisa – organizacije za lezbejska ljudska prava br. 62/08 od 06.05.2008. godine

56 Istraživački izveštaj „Predrasude na video – homofobija u Srbiji 2010.“; GSA, CeSID; Beograd, 2010.

57 <http://www.gaycure.comlu.com>

"Svrha osnivanja našeg centra je da pruži ruku osobama koje su upale u okove teške bolesti homoseksualizma. Verujemo da među žrtvama ove bolesti ima mnogo onih koji žele da je pobede", zaključuje dr Petrović.⁵⁸

Tim povodom, reagovalo je devet LGBT organizacija i grupa slanjem otvorenog pisma ministru zdravlja Tomici Milosavljeviću.

Smatramo da Vas, kao lekara i ministra zdravlja, nije potrebno posebno podsećati na stavove Svetske zdravstvene organizacije i Srpskog lekarskog društva o tome da homoseksualnost nije bolest, već jedan od varijeteta ljudske seksualnosti, te da je pravo na različitost i slobodno izražavanje seksualne orientacije garantovano ne samo Ustavom Republike Srbije već i mnogim domaćim zakonima.

Ono što nas najviše zabrinjava jeste činjenica da su za bavljenje ovakvom „delatnošću”, koju obavlja dotični Petrović, a posebno za izgradnju i funkcionisanje klinika ovog profila, sigurno potrebne mnoge licence i dozvole koje su, ili bi bar trebale da budu, u nadležnosti Ministarstva zdravlja.

Mi zato od Vas zahtevamo da hitno obavestite javnost o statusu ove i sličnih klinika u Srbiji, ukoliko postoje, tj. da li je Ministarstvo zdravlja omogućilo na bilo koji način izgradnju i funkcionisanje ovakvih klinika i/ili centara, kao i o tome šta je stav Ministarstva zdravlja po ovom pitanju i šta konkretno preduzima da sankcioniše ovakav vid nadrilekarstva kojim se krši sijaset domaćih zakona.

Takođe, pozivamo Vas da se, u skladu sa odgovornošću i ingerencijama funkcije koju obavljate, obratite javnosti Srbije u vezi najčeće predrasude koja vlada u našem društvu u kome čak 67% građana prema poslednjim istraživanjima smatra da je homoseksualnost bolest. Smatramo da bi Vaš nastup u javnosti i naučno utemeljeno objašnjenje koje potire ove predrasude mogli značajno da doprinesu razumevanju položaja LGBT osoba u Srbiji i njihovoj društvenoj inkluziji.⁵⁹

Nakon četiri dana, Ministarstvo zdravlja je reagovalo i u saopštenju za javnost potvrdilo da Miroljub Petrović nema dozvolu za rad, kao i da homoseksualnost nije bolest.

Ministarstvo zdravlja podseća da zdravstvenu službu Srbije čine ustanove i drugi oblici zdravstvene službe (privatna praksa) koji se osnivaju radi sprovodenja i obezbeđivanja zdravstvene zaštite, kao i zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici koji obavljaju zdravstvenu delatnost. Bez obzira na oblik organizovanja i oblik svojine, zdravstvena delatnost se može obavljati po pribavljenoj saglasnosti - oceni ministarstva zdravlja da su ispunjeni propisani uslovi i nakon upisa u registar nadležnog organa.

U sprovođenju zdravstvene zaštite primenjuju se naučno dokazane, proverene i bezbedne metode i postupci, koji obuhvataju bezbedne, kvalitetne i efikasne lekove i medicinska sredstva, medicinske procedure, kao i uslove za pružanje zdravstvene zaštite.

Usprovođenju zdravstvene zaštite mogu se primenjivati i dozvoljene metode i postupci tradicionalne medicine, odnosno one proverene, stručno neosporne tradicionalne, komplementarne i

58 „Doktor za gejeve!„, Alo„, 16. septembar 2010. godine, http://www.alo.rs/vesti/31016/Doktor_za_gejeve

59 „LGBT organizacije: Otvoreno pismo ministru zdravlja”, otvoreno pismo, 16. septembar 2010. godine, http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2577:lgbt-organizacije-otvoreno-pismo-ministru-zdravlja&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

alternativne metode i postupke dijagnostike, lečenja i rehabilitacije, koji blagotvorno utiču ili bi mogli blagotvorno uticati na čovekovo zdravje ili zdravstveno stanje, a u skladu sa važećom medicinskom doktrinom ne predstavljaju zdravstvene usluge.

Ministarstvo zdravlja nije izdalo dozvolu za rad Centra za lečenje homoseksualizma. Pomenuti Miroslav Petrović nije u registru zdravstvenih radnika Lekarske komore Srbije što znači da nema dozvolu za obavljanje lekarske prakse na teritoriji Srbije. Adresa pomenutog centra nije poznata. Zdravstvena inspekcija Ministarstva zdravlja prosledila je sve dostupne informacije inspektoratu MUP-a sa kojim će sarađivati na ovom slučaju.⁶⁰

⁶⁰ „Povodom otvorenog pisma LGBT organizacija upućenih ministru zdravlja o tzv. Centru za lečenje homoseksualizma”, saopštenje za javnost, 20. septembar 2010. godine,
<http://www.zdravlje.gov.rs/showelement.php?id=2797>

XII DOSTUPNOST USLUGA I DOBARA

Diskriminacija u pružanju usluga u knjižari Plato u Beogradu

I.K. (28) je prilikom posete knjižari Plato u Knez Mihajlovoj ulici u Beogradu 06. januara 2010. godine razgledala knjige i primetila nešto neobično na jednoj od polica.

Primetila sam da kod polica sa knjigama „Društvena teorija” stoje neke knjige koje su okrenute naopačke tako da im se vidi samo zadnja korica, a ne vidi se naslov ni autor tih knjiga. Okrenula sam ih i videla da su to neke knjige sa gej tematikom. Knjige su bile relativno stare, iz devedesetih godina, i pohabane. Bila je tu i neka knjiga sa naslovom „Biti gej u Srbiji”. Pored su bile neke feminističke knjige poput „Rečnika feminističkih izraza” i slično, ali te feminističke knjige nisu bile okrenute.

Jako sam se uz nemirila zbog toga, pitala sam se ko bi i zbog čega okrenuo te knjige. Troje prodavaca se u tom trenutku nalazilo blizu mene, pa sam im prišla i pitala ih zašto su te knjige okrenute naopako. Dvoje prodavaca je odmah otišlo, ne davši mi nikakav odgovor. Jedan od njih je ipak ostao i rekao mi: „Ja se borim sa homofobičnim kolegama. Oni to okreću, ja to vratim, pa oni opet okrenu. Nekad okreću i feminističke knjige. Samo još jedna devojka prodavac vraća knjige, a ostali ih okreću.” Rekao mi je da se to već duže vremena dešava, a da sam ja prva koja je to primetila. Dodao je i da se on svaki dan bori sa njima. Još nešto je govorio, ali nisam mogla dalje da slušam. Sve mi se vrtelo, bilo mi je loše.⁶¹

Predstavnici GSA su, reagujući na ovaj slučaj, razgovarali sa nekim od zaposlenih u pomenutoj knjižari, upozorivši ih na mogućnost podnošenja tužbe zbog diskriminacije u pružanju usluga, nakon čega se prestalo sa opisanom lošom i diskriminišućom praksom u radu.

61 Izjava I.K. od 19. januara 2010. godine, interna dokumentacija GSA

XIII ODNOS POLITIČKIH PARTIJA I DRŽAVNIH INSTITUCIJA PREMA LGBT POPULACIJI

1. ODNOS POLITIČKIH PARTIJA

Imajući u vidu potrebu za prevazilaženjem negativnih posledica neodržavanja Povorke ponosa 2009. godine i poboljšanjem položaja LGBT populacije, Gej strejt alijansa (GSA) je u martu 2010. uputila poziv parlamentarnim političkim partijama u Srbiji za otvaranje dijaloga o pitanjima koja su važna za LGBT osobe u Srbiji kao što su strategija smanjenja nasilja i diskriminacije i unapređenje slobode okupljanja tj. mogućnost organizovanja prve uspešne Parade ponosa.

Većina parlamentarnih stranaka se odazvala ovom pozivu te su odvojeni sastanci održani sa Srpskom radikalnom strankom (SRS), Liberalno demokratskom partijom (LDP), G17+, Demokratskom strankom (DS), Savezom vojvođanskih Mađara (SVM), Socijaldemokratskom unijom (SDU), Ligom socijaldemokrata Vojvodine (LSV), Socijaldemokratskom partijom Srbije (SDPS), Srpskom naprednom strankom (SNS) i Srpskim pokretom obnove (SPO). U okviru ovog kruga razgovora GSA se sastala i sa Slavicom Đukić Dejanović, predsednicom parlamenta i potpredsednicom Socijalističke partije Srbije (SPS).

I pored brojnih pokušaja GSA da uspostavi kontakt i održi sastanke sa Demokratskom strankom Srbije (DSS) i Novom Srbijom (NS) do ovih sastanaka nikada nije došlo što je GSA ocenila kao zabrinjavajući ali i jasan stav da ove stranke ne žele da ostvare dijalog sa LGBT zajednicom o nasilju i diskriminaciji koju ova zajednica doživljava u Srbiji.⁶²

Sve stranke sa kojima je GSA održala sastanke napravile su iskorak u odnosu na stavove koje su zauzimale ranije i pokazale spremnost na dijalog i saradnju sa LGBT zajednicom. Po prvi put su sve stranke koje su učestvovali u dijalogu javno podržale ljudska prava LGBT osoba i osudile nasilje i diskriminaciju nad njima.

Posebno je značajno što su se Srpska radikalna stranka, koju domaća javnost tretira kao jednu od najkonzervativnijih stranaka, i Srpska napredna stranka, kao konzervativna stranka sa najvećim uporištem u biračkom telu, jasno odredile protiv nasilja i diskriminacije nad LGBT osobama. SNS je ukazala na to da svi državni organi moraju poštovati Ustav i zakone koje su doneli i u tom smislu sprečiti bilo kakav oblik nasilja i diskriminacije na osnovu seksualne orientacije.

Sastanak sa Savezom vojvođanskih Mađara pokazao je da politički predstavnici nacionalnih manjina imaju jasan stav o tome da pitanje prava manjina ne obuhvata samo nacionalne zajednice već i druge manjinske grupe.

Demokratska stranka, kao najjača vladajuća stranka, iskazala je veliku spremnost na saradnju u rešavanju konkretnih praktičnih problema sa kojima se LGBT osobe sreću u svakodnevnom životu, kao i na strateški pristup ovom pitanju. DS je posebno istakla da je pitanje ljudskih prava, pa tako i prava LGBT osoba u Srbiji, neodvojivi deo evropskog puta.

Očekivano veliku podršku za izjednačavanje prava LGBT populacije i održavanje Parade ponosa, a koja je s njihove strane mnogo puta iskazivana i u prethodnom periodu, GSA je kroz ovaj dijalog dobila od G17+, Liberalno demokratske partije, Lige socijaldemokratske Vojvodine, Socijaldemokratske unije i Socijaldemokratske partije Srbije.

62 http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2301:sastanak-gsa-spo&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

Nakon dijaloga sa parlamentarnim političkim partijama koji je završen početkom maja 2010. godine političke partie koje su u njemu učestvovalle nisu promenile stav koje su zauzele u odnosu na potrebu poštovanja ljudskih prava LGBT populacije i smanjenja nasilja i diskriminacije nad njom.

Poslanici Elvira Kovač (SVM), Željko Ivanji (G17+) i Nataša Vučković (DS) su u okviru delegacije Skupštine Srbije bili zapaženo aktivni u Parlamentarnoj Skupštini Saveta Evrope (PSSE) prilikom lobiranja i usvajanja Rezolucije protiv diskriminacije na osnovu seksualne orientacije i rodnog identiteta koja je krajem aprila 2010. donešena u PSSE. Elvira Kovač je u raspravi o Rezoluciji zastupala u funkciji potpredsednice svoju poslaničku grupu Evropske narodne partije (EPP) u Parlamentarnoj skupštini i u govoru se zdušno založila za usvajanje teksta Rezolucije, koju je sačinio Andreas Gros, poslanik u PSSE iz Švajcarske.

Poslanici i predstavnici Demokratske stranke, Liberalno demokratske partie, G17+ i Socijaldemokratske unije prisustvovali su i Paradi ponosa.

U decembru 2010. godine po prvi put u Srbiji član glavnog odbora neke političke partie, na Skupštini Socijalističke partie Srbije, postao je javno deklarisan gej i bivši LGBT aktivista Boris Miličević. SPS je podršku LGBT populaciji iskazala i u novousvojenom stranačkom programu.

2. ODNOS DRŽAVNIH INSTITUCIJA

GSA je nakon dijaloga sa političkim partijama započela dijalog i sa državnim institucijama, takođe o temama koje su se ticale smanjenja nasilja i diskriminacije i održavanja Parade ponosa. Institucije koje su učestvovalle u dijalogu su: Predsednik Republike Srbije, Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo pravde, Ministarstvo kulture, Kancelarija za evropske integracije Vlade republike Srbije, Ministarstvo za rad i socijalna pitanja, Zaštitnik građana, Odbor za odbranu i bezbednost Skupštine Srbije.

GSA u tom krugu dijaloga i pored više puta ponovljenih poziva nije uspela da održi sastanak sa Ministarstvom prosvete i gradonačelnikom Beograda.

Saradnja i komunikacija sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava je bila kontinuirana tokom cele 2010. godine, dok je saradnja sa Ministarstvom unutrašnjih poslova bila najizraženija tokom organizovanja i održavanja Parade ponosa.

„Potrebno je sistemsko i dugoročno rešenje statusa LGBT osoba u Srbiji, zaključeno je na sastancima koje je GSA održala sa predstavnicima Ministarstva omladine i sporta i Ministarstva zdravlja 05. maja 2010. **Pomoćnica ministarke omladine i sporta Snežana Klašnja** je osudila svaki vid nasilja i diskriminacije ističući kako to ministarstvo prepoznaje LGBT populaciju kao posebno ranjivu na ove pojave. Navedeno je da je Nacionalna strategija za mlade nastala na principu poštovanja ljudskih prava i da ona predstavlja dobru osnovu čija implementacija pruža priliku za saradnju na rešavanju prioritetnih problema LGBT populacije koji su upravo nasilje i diskriminacija, kao i sloboda okupljanja.”⁶³

„Direktorka Kancelarije za evropske integracije Milica Delević iznela je stav da bi LGBT organizacije svoje aktivnosti trebalo da usmere na monitoring pune primene relevantnih zakona u ovoj oblasti, kao što su Zakon o zabrani diskriminacije i Zakon o radu. Takođe, navela je da je

63 http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2315:sastanak-gsa-mos-mz&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

od velike važnosti praćenje aktivnosti državnih organa koje su preduzete kako bi bile otklonjene zamerke koje Evropska komisija navodi u Godišnjem izveštaju o napretku Srbije, pre svega u oblasti odnosa prema manjinskim grupama čime se vrši kontrola vladavine prava u Srbiji, odnosno rešava političko pitanje Ustavom zagarantovanog prava na poštovanje različitosti”⁶⁴.

„Predstavnici GSA su sa **državnim sekretarom Ministarstva pravde Slobodanom Homenom** razgovarali o potrebi uvođenja instituta zločina iz mržnje u krivično zakonodavstvo, kao i o potrebi kontinuiranog praćenja sudskih procesa koji se tiču nasilja i diskriminacije LGBT osoba i stalnog dijaloga između Ministarstva pravde i LGBT organizacija kako bi se smanjio nivo eventualne opstrukcije ovih slučajeva. Slobodan Homen se složio da su za ostvarivanje punih prava LGBT osoba u Srbiji neophodne zakonske promene, ali pre svega kvalitetna primena i implementacija već postojećih zakona kao što je Zakon o zabrani diskriminacije”⁶⁵.

„Centralna tema razgovora sa **ministrom Rasimom Ljajićem** je bila diskriminacija na radnom mestu po osnovu seksualne orientacije i načini na koji bi se moglo krenuti u rešavanje ovog problema. Zajednički zaključak je da ostvarivanju prava LGBT populacije u Srbiji treba prići strateški i kontinuirano raditi na smanjenju homofobije, nasilja i diskriminacije sa akcentom na preventivnom delovanju.

Ministar Ljajić je takođe ocenio da država treba da obezbedi sve uslove za održavanje Parade ponosa kako bi LGBT populacija mogla da ostvari svoje Ustavom garantovano pravo na slobodu okupljanja”⁶⁶.

„**Zamenica zaštitnika građana dr Zorica Mršević** je u razgovoru sa GSA naglasila da će Zaštitnik građana Republike Srbije podržati organizaciju i održavanje Parade ponosa, koja predstavlja ostvarivanje prava na slobodu javnog okupljanja garantovano Ustavom i ratifikovanim međunarodnim dokumentima”⁶⁷.

„**Predsednik Srbije Boris Tadić** primio je 30. juna 2010. delegaciju gej i lezbejskih organizacija iz Srbije i podržao održavanje Parade ponosa u Beogradu.

Zajednički je ocenjeno da će održavanje Parade ponosa predstavljati civilizacijski iskorak i pokazati da Srbija postaje društvo bezbedno za sve svoje građane, bez obzira na njihovu različitost i seksualnu orientaciju.

Na sastanku je bilo reči o položaju LGBT osoba, pri čemu su aktivisti upoznali predsednika Tadića o svakodnevnim pretnjama koje primaju i teškoćama koje imaju u svakodnevnom životu. Delegaciju su činili aktivisti Gej lezbejskog info centra, Kvirija centra i Gej strejt alianse”⁶⁸.

64 http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2380:sastanak-gsa-kei&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

65 http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2393:sastanak-gsa-homen&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

66 http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2417:sastanak-gsa-ljajic&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

67 http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2446:vesti&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

68 http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2484:vesti&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

POMOĆ U REALIZACIJI OVOG IZVEŠTAJA:

**British Embassy
Belgrade**